

Bil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru)

Memorandwm Esboniadol
yn ymgorffori'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol

Rhagfyr 2012

Bil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru)

Memorandwm Esboniadol i Fil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru).

Paratowyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Mick Antoniw AC a chaiff ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Datganiad yr Aelod

Yn fy marn i, byddai darpariaethau Bil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru), a gyflwynir gennyf ar 3 Rhagfyr 2012, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Mick Antoniw AC

Yr Aelod Cynulliad sy'n gyfrifol am y Bil
3 Rhadfyr 2012

CYNNWYS

Rhan 1	1
1. Disgrifiad	1
2. Cefndir Deddfwriaethol.....	2
3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	5
4. Ymgynghori	12
5. Pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	15
RHAN 2 – Asesiad Effaith Rheoleiddiol	19
6. Opsiynau	19
7. Amcangyfrif o gostau a manteision	21
8. Asesu'r Gystadleuaeth	38
9. Adolygu Ar ôl Gweithredu	39
Atodiad A – Nodiadau Esboniadol	40
Atodiad B - Ymgynghoreion	49

Rhan 1

1. Disgrifiad

1. Nod y Bil yw galluogi Gweinidogion Cymru i adennill oddi wrth ddigolledwr (sef person sy'n gwneud taliadau digolledu neu sy'n eu gwneud ar ei ran, i neu ar gyfer dioddefwr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos), gostau penodol sy'n dod i ran y GIG yng Nghymru wrth ddarparu gofal a thriniaeth ar gyfer dioddefwr y clefyd sy'n ymwneud ag asbestos.

2. Cefndir Deddfwriaethol

2. Ar 21 Mawrth 2012, roedd Mick Antoniw AC yn llwyddiannus yn y balot a gynhaliwyd o dan Reol Sefydlog 26.87 am yr hawl i ofyn am ganiatâd i gyflwyno Bil Aelod. Roedd ei gynnig yn ymwneud ag adennill costau am driniaeth a gofal meddygol a ddarperir i gleifion yng Nghymru sydd wedi cael clefyd sy'n ymwneud ag asbestos (mesothelioma, tewhau plewrol, canser yr ysgyfaint a chlefydau cysylltiedig eraill) ac sydd wedi cael eu digolledu yn dilyn setliad, dyfarniad llys neu gytundeb oddi wrth gyflogwr neu gorff arall, corfforedig neu anghorfforedig. Ar 16 Mai 2012, cytunodd Cynulliad Cenedlaethol Cymru y gallai Mick Antoniw AC gyflwyno Bil a fyddai'n defnyddio'r wybodaeth a ddarparodd cyn y balot.
3. Mae Rheolau Sefydlog y Cynulliad yn caniatáu i Aelodau Cynulliad unigol yn ogystal â Llywodraeth Cymru gyflwyno Biliau mewn meysydd polisi sydd o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad.
4. Mae'r cymhwysedd deddfwriaethol sy'n galluogi'r Cynulliad i lunio Deddf yn ymwneud ag adennill costau oddi wrth y digolledwr am ddarparu gwasanaethau'r GIG ar gyfer cleifion sydd wedi cael clefyd sy'n ymwneud ag asbestos yn deillio o bennawd pwnc 9 (lechyd a gwasanaethau iechyd) Rhan 1 Atodlen 7 Deddf Llywodraeth Cymru 2006, sy'n cynnwys yn benodol atal, trin a lleddfu clefyd, salwch, anaf, anabledd ac anhwylder meddyliol; a threfnu ac ariannu'r gwasanaeth iechyd gwladol.
5. Mae'r Bil yn ymwneud ag adennill costau gofal a thriniaeth, ac at hynny, mae'r cynnig yn berthnasol i "drefnu ac ariannu'r gwasanaeth iechyd gwladol". Mae diben y Bil hefyd yn berthnasol i "drin clefyd, salwch" o dan bennawd y pwnc hwn. Er mai taliad digolledu sy'n sbarduno'r broses o adennill costau, nid yw'r Bil yn creu unrhyw atebolrwydd newydd, neu'n effeithio ar yr atebolrwydd sydd eisoes yn bodoli, i dalu iawndal i ddiodefwr sydd wedi dod i gysylltiad ag asbestos.

Perthynas â deddfwriaeth bresennol

6. Yr egwyddor sydd wrth wraidd y Bil yw y dylai'r gost i bwrs y wlad o ddarparu gwasanaethau'r GIG gael ei hadennill oddi wrth y sawl sydd wedi achosi (neu yr honnir iddo achosi) y niwed a arweiniodd at yr angen am y gwasanaethau hynny. Yn ôl Deddf Traffig Ffyrdd (Ffioedd y GIG) 1999¹ ("Deddf 1999"), pan fo person wedi cael taliad digolledu am anaf (gan gynnwys anaf marwol) a achoswyd mewn damwain traffig ar y ffordd mae'r person hwnnw'n atebol am daliad i'r Ysgrifennydd Gwladol am y gost o ddarparu triniaeth ysbyty'r GIG ar gyfer y dioddefwr.

¹ 1999 (c.3)

Pennwyd y swm y gall yr Ysgrifennydd Gwladol ei adennill mewn tystysgrif ffioedd y GIG a gyflwynir i'r sawl sy'n gwneud y taliad digolledu. Pennwyd y dull cyfrifo mewn rheoliadau, a throsglwyddwyd yr atebolrwydd am dalu costau triniaeth i yswirwyr.

7. Ehangodd Senedd y DU y cynllun hwn yn 2003 trwy Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd Cymunedol a Safonau) 2003² ("Deddf 2003"). Mae Rhan 3 o Ddeddf 2003 wedi ehangu'r hawl i adennill ffioedd y GIG i gynnwys anafiadau o *bob* math, nid damweiniau traffig ar y ffordd yn unig, ac i gynnwys y gost o ddarparu gwasanaethau ambiwlans yn ogystal â thriniaeth ysbyty.
8. Mae Adran 150 o Ddeddf 2003 yn gymwys mewn perthynas â rhywun sy'n gwneud taliad digolledu i berson sydd wedi'i anafu lle mae'r person sydd wedi'i anafu wedi derbyn neu y darparwyd triniaeth y GIG a/neu wasanaethau ambiwlans ar ei gyfer o ganlyniad i'w anaf. Mewn achosion o'r fath, mae'r person sy'n gwneud y taliad digolledu yn atebol am dalu i'r Ysgrifennydd Gwladol neu i Weinidogion yr Alban y ffioedd GIG perthnasol yn ymwneud â'r driniaeth ysbyty a dderbyniodd y person a anafwyd a/neu'r gwasanaethau ambiwlans a ddarparwyd ar ei gyfer (adran 150(10)).
9. Mae gweithdrefnau Deddf 2003 yn debyg i'r rhai a sefydlwyd gan Ddeddf 1999. Mae tystysgrif ffioedd y GIG yn pennu'r swm y gellir ei adennill, ac mae adrannau 151 i 153 o Ddeddf 2003 yn gwneud darpariaethau manwl ar gyfer hyn. Eto, cyfrifir y swm a nodir ar y dystysgrif yn unol â'r rheoliadau (adran 153(2) a (10)). Yn ôl Adran 160 o Ddeddf 2003, mae'r rheoliadau yn darparu ar gyfer cyflwyno gwybodaeth i'r Ysgrifennydd Gwladol neu Weinidogion yr Alban i'w galluogi i nodi achosion ble mae angen cyhoeddi tystysgrif, gan nodi i bwy ac am ba swm. Mae modd defnyddio gwybodaeth a gedwir gan yr Ysgrifennydd Gwladol at ddibenion adennill budd-daliadau nawdd cymdeithasol at y diben hwn hefyd (adran 161). Ceir darpariaethau ar gyfer adolygu ac apelio yn erbyn tystysgrifau, gydag apeliadau i'w hatgyfeirio i driwlynlys annibynnol (adrannau 156 i 158).
10. Mae Deddf 2003 yn cynnwys darpariaethau amrywiol i orfodi'r atebolrwydd am dalu ffioedd GIG y gellir eu hadennill, os yw'r digolledwr heb wneud y taliadau. Mae'r swm ardystiedig yn daladwy o fewn 14 diwrnod fel arfer (adran 154) a gellir ei adennill mewn achos sifil mewn llys sirol yng Nghymru a Lloegr, neu lys Siryf yn yr Alban (adran 155). Yn ôl adran 164, mae yswiriwr sy'n atebol am yr anaf o dan ei bolisi yswiriant hefyd yn atebol, o dan y polisi hwnnw, am ffioedd y GIG y gellir eu hadennill. Ni ellir eithrio'r atebolrwydd hwnnw am ffioedd y GIG y gellir eu hadennill, ond mae'r rheoliadau yn gallu cyfyngu ar y swm.

² 2003 (c.43)

11. Mae Deddf 2003 hefyd yn darparu ar gyfer yr Ysgrifennydd Gwladol neu Weinidogion yr Alban i drosglwyddo'r symiau a gafodd eu hadennill o dan y Ddeddf (adran 162) i'r corff sy'n gyfrifol am ysbyty perthnasol y GIG neu'r ymddiriedolaeth ambiwlans berthnasol. Mae adran 163 yn galluogi gwneud rheoliadau ar gyfer taliadau digolledu ar ffurf cyfandaliadau lluosog, taliadau cyfnodol, taliadau interim a thaliadau i mewn i lys. Mae adran 165 yn galluogi i reoliadau gael eu gwneud er mwyn ehangu'r cynllun adennill costau i gynnwys triniaeth y GIG mewn rhai ysbytai nad ydynt yn eiddo i'r GIG. Mae Atodlen 10 yn eithrio rhai categorïau penodol o daliadau digolledu rhag achosi atebolrwydd am dalu ffioedd y GIG. Mae'r rhain yn cynnwys gorchmynion digolledu yn erbyn personau sydd wedi'u collfarnu a thaliadau sy'n ymwneud â threfniadau ymddiriedolaethau neu yswiriant personol.
12. Mae'r costau y gellir eu hadennill o dan adran 150 o Ddeddf 2003 yn cael eu cyfyngu i gostau sy'n ymwneud â thrin ac ati unrhyw *anaf* (ac eithrio unrhyw glefyd annibynnol yn y cyd-destun hwn).

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Cefndir

13. Grŵp o fwynau sy'n bodoli'n naturiol fel bwndeli o ffibrau yw asbestos (glas, brown a gwyn). Mae'r ffibrau hyn i'w canfod mewn pridd a chreigiau mewn sawl rhan o'r byd, ac maent yn cynnwys silicon, ocsigen ac elfennau eraill. Mae gan y ffibrau gryfder tynnol sylweddol sy'n gallu cael ei wehyddu, ac maent yn gallu gwrthsefyll gwres a'r rhan fwyaf o gemegau. Defnyddiwyd asbestos am y tro cyntaf mor bell yn ôl â 2500 C.C. a daeth yn boblogaidd iawn yn ystod y Chwyldro Diwydiannol tua diwedd y 1800au.
14. Oherwydd eu priodweddau, defnyddiwyd ffibrau asbestos yn eang yn y DU gydol y 1900au, ac fe'u defnyddiwyd ar gyfer amrywiaeth eang o weithgynhyrchion, gan gynnwys deunyddiau gwrthdan ac inswleiddio. Cafodd y defnydd o asbestos glas a brown ei wahardd yn y DU ym 1985, ac fe gafwyd gwaharddiad llawn ar ddefnyddio nwyddau asbestos yn sgil gwahardd asbestos gwyn yn y DU ym 1999. Mae'n bosibl y bydd unrhyw adeilad a godwyd cyn 2000 (tai, ffatrioedd, swyddfeydd, ysgolion, ysbytai ac ati) yn cynnwys asbestos.
15. Mae deunyddiau asbestos mewn cyflwr da yn ddiogel oni bai bod ffibrau asbestos yn cael eu rhyddhau i'r awyr, sy'n digwydd pan fydd deunyddiau yn cael eu difrodi. Mae anadlu'r ffibrau hyn i mewn yn gallu achosi clefydau difrifol sy'n gyfrifol am tua 4,500 o farwolaethau bob blwyddyn yn y DU.³
16. Mae dod i gysylltiad ag asbestos yn gallu achosi pedwar prif glefyd:
 - (i) Mesothelioma - canser leinin yr ysgyfaint; mae'n arwain at farwolaeth bob amser, a chysylltiad ag asbestos sy'n ei achosi bron yn ddieithriad;
 - (ii) Canser yr ysgyfaint sy'n ymwneud ag asbestos - sy'n arwain at farwolaeth bron bob amser;
 - (iii) Asbestosis - creithiau ar feinwe'r ysgyfaint. Nid yw'n arwain at farwolaeth bob amser ond mae'n gallu bod yn glefyd nychus iawn sy'n cael effaith fawr ar ansawdd bywyd;
 - (iv) Clefyd plewrol anfalaen - cyflwr nad yw'n ganseraidd sy'n effeithio ar leinin allanol yr ysgyfaint (pilenni'r ysgyfaint). Mae'n cynnwys

³ Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

tewhau plewrol sy'n gallu achosi anabledd a gall achosi placiau plewrol cyflwr nad yw'n achosi anabledd fel rheol. Mae'r ddau gyflwr yn gysylltiedig â phryder a chynnydd sylweddol yn y risg o ddatblygu clefyd asbestos malaen marwol.⁴

17. Mae'n gallu cymryd rhwng 10 a 60 o flynyddoedd i ddatblygu symptomau ar ôl dod i gysylltiad ag asbestos.

Nifer yr achosion

18. Mae marwolaethau yn sgil mesothelioma yn y DU yn parhau i gynyddu, a'r marwolaethau cyfredol oherwydd cysylltiad blaenorol ag asbestos pan oedd yn cael ei ddefnyddio'n eang. Y cyfnod cuddni ar gyfer mesothelioma yw rhwng 30 a 40 o flynyddoedd ar gyfartaledd, ond gall gymryd 50 mlynedd neu fwy ers y cysylltiad hysbys olaf ag asbestos cyn y daw'r symptomau i'r amlwg.
19. Yn ôl ffigurau'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, cynyddodd marwolaethau yn sgil mesothelioma yn y DU o 153 ym 1968 i 2,321 yn 2009.⁵ Amcangyfrifir bod tua 90 o bobl yn marw yn sgil mesothelioma yng Nghymru bob blwyddyn (seiliedig ar ddata Cyfraddau Marwolaeth Safonol ar gyfer achosion mesothelioma)⁶. Amcangyfrifir bod y gofal a ddarperir ar gyfer yr achosion hyn yn unig yn costio dros £2 filiwn i'r GIG yng Nghymru bob blwyddyn.⁷ Rhagwelir y bydd nifer y marwolaethau yn parhau i gynyddu yn y DU, gan gyrraedd penllanw tua 2016.
20. Mae'n anodd pennu graddfa gyffredinol marwolaethau canser yr ysgyfaint sy'n ymwneud ag asbestos oherwydd bod diagnosis o'r mathau hyn o ganser ar sail cysylltiad ag asbestos yn hytrach nag achosion eraill fel ysmegu. Fodd bynnag, amcangyfrifir bod cynifer o bobl yn marw o ganser yr ysgyfaint sy'n ymwneud ag asbestos bob blwyddyn ag sy'n marw yn sgil mesothelioma. Yn ogystal, ceir cannoedd o achosion o asbestosis ac achosion o glefyd plewrol anfalaen bob blwyddyn⁸.

Atebolrwydd cyfreithiol am y clefyd

21. Bu peryglon asbestos yn hysbys ers dros ganrif, ac mae nifer o reoliadau a Deddfau wedi dod i rym er mwyn lleihau'r risg o ddod i gysylltiad ag asbestos.

⁴ Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

⁵ Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

⁶ Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru 2012

⁷ Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru 2012

⁸ Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

22. Roedd Rheoliadau'r Diwydiant Asbestos 1931 ("rheoliadau 1931") yn cwmpasu'r prif brosesau gweithgynhyrchu asbestos, a'u bwriad oedd amddiffyn gweithwyr rhag yr achosion gwaethaf o fod yn agored i asbestos. Fodd bynnag, rheoliadau ar gyfer diwydiant yn unig oedd y rhain - nid oeddent yn berthnasol y tu allan i'r diwydiant asbestos. O ganlyniad, parhaodd y cyfnod pan oedd gweithwyr inswleiddio, plymwyr, gwneuthurwyr boeleri, gweithwyr iardiau llongau ac eraill yn agored i asbestos.
23. Dirymwyd rheoliadau 1931 gan Reoliadau Asbestos 1969 ("rheoliadau 1969") ac am y tro cyntaf, pennwyd lefelau rheoli meintiol ar gyfer cysylltiad ag asbestos yn y gweithle. Aeth rheoliadau 1969 ymhellach na'r ddyletswydd statudol a osodwyd ar gyflogwyr gan reoliadau 1931, a sicrhodd fod holl staff mewn ffatrioedd, gorsafoedd pŵer, stordai, sefydliadau a safleoedd eraill yn cael eu diogelu rhag y peryglon o weithio gydag asbestos. Roedd rheoliadau 1969 yn cwmpasu pob proses a oedd yn defnyddio asbestos neu unrhyw ddeunydd a oedd yn cynnwys asbestos, a'u nod oedd sicrhau'r cysylltiad lleiaf posibl â llwch asbestos.
24. Roedd Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974 yn ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr drefnu eu dulliau gwaith fel na fyddai eu gweithwyr cyflogedig yn agored i beryglon iechyd a diogelwch. Roedd hefyd yn ei gwneud yn ofynnol iddynt ddarparu gwybodaeth i bobl eraill am eu gweithle a allai effeithio ar eu hiechyd a diogelwch.
25. Cyflwynodd Rheoliadau Rheoli Asbestos yn y Gwaith 1987 weithdrefnau rheoli statudol i atal gweithwyr rhag dod i gysylltiad ag asbestos yn y gweithle, ac roeddent yn cwmpasu pob math o waith a oedd yn ymwneud yn uniongyrchol ag asbestos.
26. Diweddarwyd ac ehangwyd llawer o'r rheoliadau blaenorol gan Reoliadau Rheoli Asbestos yn y Gwaith 2002, a chyflwynodd y rheoliadau newidiadau amrywiol hefyd, gan gynnwys dyletswydd benodol i reoli asbestos ar bob safle annomestig.
27. Llwyddodd Rheoliadau Rheoli Asbestos 2006 ("rheoliadau 2006") i greu un set o reoliadau asbestos trwy gyfuno Rheoliadau Rheoli Asbestos yn y Gwaith 2002; Rheoliadau Asbestos (Trwyddedu) 1983; a Rheoliadau Asbestos (Gwaharddiadau) 1992 (a'u holl ddiwygiadau perthnasol). Roedd rheoliadau 2006 yn cwmpasu'r canlynol: gweithio gydag asbestos, gwahardd mewnforio, cyflenwi a defnyddio asbestos, a thrwyddedu gweithgareddau symud asbestos.
28. Daeth Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012 i rym ym mis Ebrill 2012, gan ddiweddarau'r rheoliadau blaenorol a oedd yn ymwneud ag asbestos er mwyn ystyried barn y Comisiwn Ewropeaidd nad oedd y DU wedi

gweithredu'n llawn Gyfarwyddeb yr UE ar gysylltiad ag asbestos (Cyfarwyddeb 2009/148/CE).

29. Mewn llawer o achosion pan geir diagnosis o glefyd sy'n ymwneud ag asbestos, mae modd sefydlu bod achos o esgeulustra a thorri deddfau iechyd a diogelwch wedi digwydd drwy gael cymorth cyfreithiol arbenigol, yn enwedig cymorth cyfreithwyr undebau llafur a gall dioddefwyr clefydau asbestos a'u teuluoedd ddwyn achos sifil am iawndal. Gall yr achosion hyn arwain at ddyfarniadau llys yn erbyn cyn-gyflogwyr ac yswirwyr, neu setliad y tu allan i'r llys, gyda neu heb addefiad atebolrwydd.
30. Mae'r gost o drin clefydau sy'n ymwneud ag asbestos yn gosod baich ariannol sylweddol ar y GIG yng Nghymru, sef o leiaf £2 filiwn y flwyddyn ar sail data cyfredol ar gyfraddau achosion a chostau enghreifftiol. Yn dilyn diagnosis o'r clefyd, gall llwybr gofal arferol gynnwys apwyntiadau â meddyg teulu, cyfeirio at ymgynghorwyr ar gyfer radiolog, biopsi, radiotherapi, cemotherapi, llawdriniaeth, ac mewn llawer o achosion, gofal lliniarol yn y pen draw.
31. Mae'r Bil yng Nghymru yn ehangu'r egwyddor sy'n sylfaen i'r cynllun o dan Ddeddf 2003, fod y rhai sy'n gyfrifol am achosi niwed, neu yr honnir eu bod yn gyfrifol am achosi niwed, hefyd yn talu am gost y driniaeth. Er bod adran 150 o Ddeddf 2003 yn cyfyngu ar y ffioedd y gellir eu hadennill i gostau sy'n ymwneud â thriniaeth ac ati unrhyw *anaf* (ac eithrio unrhyw glefyd annibynnol yn y cyd-destun hwn⁹), mae'r Bil yn galluogi Gweinidogion Cymru i adennill costau gofal a thriniaeth y GIG yng Nghymru ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos. Mae disgrifiad manwl o strwythur a chynnwys y Bil wedi'i gynnwys yn y Nodiadau Esboniadol (gweler Atodiad A).
32. Mewn achosion lle mae taliad digolledu yn cael ei wneud i ddioddefwr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos, bydd y Bil hefyd yn sicrhau bod y digolledwr yn talu am gostau gofal a thriniaeth feddygol benodol y mae'r GIG yng Nghymru yn talu amdanynt neu'n eu darparu. Mae hyn yn debyg mewn egwyddor i ddeddfwriaeth sydd eisoes yn bodoli sy'n galluogi adennill budd-daliadau'r Adran Gwaith a Phensiynau mewn achosion o anafiadau personol (o dan Ddeddf Nawdd Cymdeithasol (Adennill Budd-daliadau) 1997) a chostau meddygol y GIG mewn achosion o anafiadau (o dan Ddeddf 2003). Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd y digolledwr wedi'i yswirio o dan bolisi atebolrwydd neu atebolrwydd cyhoeddus cyflogwr. Mae hynny'n golygu bod y dioddefwr yn gallu adennill iawndal o dan y polisi yswiriant hwnnw hyd yn oed os nad yw'r cyflogwr neu'r parti arall yn masnachu bellach. Fel y nodwyd uchod, o dan Ddeddf 2003 mae modd casglu ffioedd y GIG y mae modd eu hadennill o dan y polisi yswiriant. Mae'r Bil yn cynnig darpariaeth debyg.

⁹ Gweler adran 150(5) o Ddeddf 2003

Gweinyddiaeth

33. Mae gan Fyrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaethau'r GIG yng Nghymru brofiad helaeth o adennill costau oddi wrth unigolion a thrydydd partïon, nid yn unig ar sail deddfwriaeth yn ymwneud â hawliadau anafiadau personol fel y nodir uchod, ond hefyd mewn perthynas â thrin cleifion nad ydynt yn preswyllo yn y DU fel arfer. Maent hefyd yn adennill costau oddi wrth gleifion preifat sy'n cael eu trin gan y GIG.
34. Mae'r cynllun arfaethedig yn perthyn yn fras i gylch gwaith y cynllun digolledu am anafiadau personol sy'n gweithredu o dan Ddeddf 2003. Sefydlwyd y cynllun hwn yn unol â'r egwyddor sylfaenol y dylai'r rhai sy'n gyfrifol am achosi niwed i eraill dalu am driniaeth y GIG sy'n deillio o hynny. Mae'n berthnasol i achosion lle mae iawndal am anaf personol yn cael ei adennill oddi wrth gyflogwyr/yswirwyr y trydydd parti.
35. Mae'r cynllun presennol yn cael ei weithredu ledled y DU (ac eithrio yng Ngogledd Iwerddon ble mae cynllun tebyg ar waith) ac mae'n cael ei gydgysylltu gan yr Uned Adfer Iawndal (CRU) sy'n rhan o'r Adran Gwaith a Phensiynau. Mae Deddf 2003 yn rhoi dyletswydd ar yswirwyr a chyfreithwyr i hysbysu'r CRU am unrhyw hawliadau digolledu am anafiadau personol sydd ar waith, gan gynnwys a wnaeth y person a anafwyd fynychu ysbyty, a gofyn am dystysgrif ffioedd y GIG yn dilyn dyfarniad yr achos drwy ddyfarniad llys, setliad neu gytundeb. Hysbysir corff iechyd perthnasol y GIG am yr achos ac mae'n gyfrifol wedyn am gofnodi manylion y gwasanaeth a ddarperir o ran mynychu apwyntiadau cleifion allanol, hyd arhosiad cleifion mewnol ac unrhyw daith mewn ambiwlans. Ar ôl derbyn y wybodaeth hon, mae'r CRU yn cyfrifo'r gost drwy ddefnyddio tariff dyddiol syml ar gyfer arosiadau cleifion mewnol (neu ofal cleifion allanol os nad oedd angen gofal mewnol) yn ogystal ag unrhyw daith mewn ambiwlans. Mae'r CRU yn cydweithio â'r yswirwyr i adennill y costau, sy'n cael eu talu wedyn i'r sefydliad iechyd, gan ychwanegu at fuddsoddiadau yn y gwasanaethau gofal iechyd. Y CRU sy'n mynd i'r afael ag unrhyw anghydfod ag yswirwyr i ddechrau, ac mae system apêl ar gael drwy driwlynlys annibynnol.
36. Bu'r cynllun yn llwyddiannus iawn (gan adennill tua £13.5 miliwn yng Nghymru yn 2011-12) yn bennaf oherwydd gwaith cydlynus y CRU gyda'r yswirwyr; am fod y claf a'r driniaeth a ddarparwyd yn cael eu nodi'n glir; am fod y tariff yn syml, yn effeithlon ac yn effeithiol, ac am fod y GIG yn cael cadw'r arian sy'n cael ei adennill yn llawn. Mae defnyddio'r cynllun hwn ar gyfer y trefniant arfaethedig ar gyfer asbestos yn ddeniadol ar sawl ystyr, yn bennaf oherwydd nodweddiad tebyg y cynlluniau, gan gynnwys gorfodaeth gyfreithiol ar yr yswiriwr i hysbysu Gweinidogion Cymru am yr hawliad sydd ar y gweill ac unrhyw daliad digolledu a wnaed, ynghyd â'r ffi a godir gan y GIG am y costau a achoswyd.

37. Fodd bynnag, mae nifer o wahaniaethau allweddol rhwng sut mae'r cynllun yn gweithio mewn achosion o anafiadau personol a sut y bydd yn gweithio o bosibl mewn achosion o glefydau sy'n ymwneud ag asbestos:
- a. Mae llwybrau clinigol cleifion sy'n dioddef o gyflyrau meddygol a achosir gan asbestos yn cynnwys triniaeth gan fwy nag un sefydliad iechyd yn aml. Mae'r cynllun cyfredol ar gyfer adennill costau am anafiadau o dan Ddeddf 2003 yn adennill costau mewn achosion sy'n ymwneud â mwy nag un darparwr gofal y GIG. Fodd bynnag, mae'n debygol y bydd mwy nag un sefydliad iechyd yn gysylltiedig ag achosion o glefydau sy'n ymwneud ag asbestos. Mae'n bosibl y bydd angen i sefydliadau gwahanol gydweithio'n amlach yn y cyswllt hwn.
 - b. Mae'r cynllun ar gyfer adennill costau am anafiadau personol yn defnyddio tariff cleifion mewnol/cleifion allanol syml a safonol a ddatblygwyd i adlewyrchu costau gofal cyfartalog. Mae'n bosibl y bydd angen pecynnau triniaeth mwy cymhleth ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos o gymharu â chostau gofal cyfartalog.

Sut bydd y Bil yn cyflawni ei amcan

38. Bydd y Bil yn galluogi Gweinidogion Cymru i adennill, oddi wrth y digolledwr, gost triniaeth a gwasanaethau meddygol penodol a ddarparwyd neu a ariannwyd gan GIG Cymru ar gyfer cleifion clefyd sy'n ymwneud ag asbestos (mesothelioma, tewhau plewrol, canser yr ysgyfaint sy'n ymwneud ag asbestos ac asbestosis).
39. Nid yw'r Bil yn creu unrhyw hawl newydd am iawndal lle na fyddai hawl eisoes yn bodoli, dim ond ar ôl i'r dioddefwr asbestos neu ei gynrychiolwyr personol gael setliad neu ddyfarniad yn ymwneud â chais am iawndal y gall Gweinidogion Cymru adennill cost triniaeth feddygol benodol. Fel sy'n wir am Ddeddf 2003, bydd taliad digolledu yn gweithredu fel sbardun i adennill costau, p'un ai a yw'r parti sy'n gwneud y taliad yn addef atebolrwydd ai peidio.

Defnyddio'r costau meddygol sy'n cael eu hadennill

40. Mae Deddf 2003 yn nodi y dylai ffioedd y GIG a gafodd eu hadennill gael eu trosglwyddo i'r ysbyty neu'r ymddiriedolaeth ambiwlans a ddarparodd y driniaeth neu'r gwasanaethau perthnasol (adran 162). Mae'r dull hwn yn cael ei ystyried yn rhy ragnodol yng nghyd-destun y Bil hwn. Yn hytrach na gwneud hynny, bydd y symiau sy'n cael eu hadennill yn cael eu dychwelyd i'w cadw gan Weinidogion Cymru. O

fewn y Cynnig Cyllidebol Blynyddol, byddai cais yn cael ei wneud am ddyraniad incwm ar gyfer y costau sydd wedi'u hadennill i Brif Grŵp Gwariant yr Adran Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Phlant, ac am ddyrannu adnoddau i'r un Prif Grŵp Gwariant ar gyfer darparu gwasanaethau i ddioddefwyr asbestos a'u teuluoedd. Bydd yr adnoddau sy'n cael eu hadennill yn talu am gostau gweinyddol y cynllun a gallent ddarparu ar gyfer cyllid er budd cyffredinol dioddefwyr asbestos a'u teuluoedd, gan gynnwys cymorth i gael gofal lliniarol a thriniaeth arall. Byddai cyllid o'r fath yn ffordd o gyfrannu at gostau'r GIG yng Nghymru yn y dyfodol.

41. Mae rhywfaint o dystiolaeth ymchwil ar gael yn ymwneud â chostau trin achosion o mesothelioma. Astudiodd Watterson et al¹⁰ y costau i'r GIG o drin achosion o mesothelioma yn yr Alban yn 2000, gan nodi bod tua £942,000 wedi ei wario ar drin y 100 o farwolaethau lle mai mesothelioma oedd prif achos y farwolaeth neu'n ffactor cyfrannol. Roedd y 100 achos yn cynnwys cyfanswm o 103 diwrnod o drin cleifion allanol a 3,285 diwrnod o drin cleifion mewnol. Mae hyn yn cyfateb i 1 diwrnod o ofal fel claf allanol a 33 diwrnod o ofal fel claf mewnol fesul achos ar gyfartaledd, a chost gyfartalog y driniaeth yn £9,420 fesul achos. Dylid nodi ei bod hi'n debygol bod dulliau trin mesothelioma wedi newid i ryw raddau ers 2000 ac y byddai costau'r driniaeth wedi cynyddu bron yn ddiau.

¹⁰ Watterson, A., Gorman, T., Malcolm, C., Robinson, M. a Beck, M. The Economic Costs of Health Service Treatments for Asbestos-Related Mesothelioma Deaths. *Annals New York Academy of Science* 1076: 871–881 (2006).

4. Ymgynghori

Cefndir

42. Ym mis Mai 2012, cysylltodd Mick Antoniw AC â 31 o sefydliadau i ofyn eu barn ar egwyddorion cyffredinol y Bil a'i amcanion arfaethedig.
43. Dewiswyd y sefydliadau hyn am fod ganddynt ddiddordeb a/neu arbenigedd yng nghynnwys y Bil. Mae rhestr o'r holl sefydliadau y cysylltwyd â nhw ar gael yn Atodiad B.
44. Cafwyd 10 ymateb i'r ymgynghoriad cychwynnol a barodd 28 diwrnod. Dyma restr o'r rhai a ymatebodd:
 - Ymwybyddiaeth Asbestos a Chefnogaeth Cymru
 - Cymdeithas Yswirwyr Prydain (ABI)
 - Cymdeithas y Cyfreithwyr Anafiadau Personol (APIL)
 - Fforwm Grwpiau Cymorth Dioddefwyr Asbestos y DU
 - Clydeside Action on Asbestos
 - Undeb y Frigâd Dân (FBU)
 - Macmillan Cymru
 - Undeb Cenedlaethol y Gweithwyr Rheilffordd, Morwrol a Thrafnidiaeth (RMT)
 - Tenovus
 - UNISON Cymru
45. Cafwyd tri ymateb arall maes o law gan:
 - GMB
 - Mesothelioma UK
 - Unite

Dadansoddiad o'r ymatebion i'r ymgynghoriad

Crynodeb

46. O'r 13 ymateb a gafwyd, roedd deuddeg sefydliad yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil, ac un sefydliad yn eu gwrthwynebu.

Crynodeb o'r ymatebion a oedd o blaid

47. **Ymwybyddiaeth Asbestos a Chefnogaeth Cymru** – yn cefnogi egwyddor y Bil ac yn canmol y bwriad i ddefnyddio'r costau sy'n cael eu hadennill i gefnogi dioddefwyr asbestos a'u teuluoedd.
48. **Cymdeithas y Cyfreithwyr Anafiadau Personol (APIL)** – yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil ac yn dadlau o blaid egwyddor y "llygrwr sy'n talu" mewn achosion clefydau diwydiannol. Croesawodd APIL gefnogaeth drawsbleidiol y Cynulliad i egwyddor y Bil.
49. **Fforwm Grwpiau Cymorth Dioddefwyr Asbestos y DU** – yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil yn llawn. Dywedodd mai'r trethdalwr sy'n talu'r gost ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos yn bennaf, gan ddadlau pe bai egwyddor sylfaenol systemau digolledi fod y "llygrwr yn talu" yn cael ei gweithredu ar gyfer clefydau ac anafiadau diwydiannol, er mwyn adennill costau triniaeth berthnasol y GIG gallai rhagor o adnoddau gael eu neilltuo ar gyfer gwaith ymchwil i fesothelioma.
50. **Clydeside Action on Asbestos** – yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil a'r cynnig y dylid defnyddio'r costau sy'n cael eu hadennill er budd dioddefwyr asbestos a'u teuluoedd.
51. **Undeb y Frigâd Dân** – yn cynnig ei longyfarchiadau ar y Bil.
52. **GMB** – yn credu y dylid cysylltu'r defnydd o adnoddau GIG Cymru i drin clefydau sy'n ymwneud ag asbestos ag egwyddor y "llygrwr sy'n talu" a sefydlwyd mewn deddfwriaethau eraill. Dylai'r cyflogwyr a'u hyswirwyr sy'n gyfrifol am y cyswllt â'm asbestos, fel y profir gan gais llwyddiannus am iawndal, dalu am drin clefydau sy'n ymwneud ag asbestos yng Nghymru. Felly, byddai'r GMB yn croesawu cynigion y Bil i adennill ffioedd y GIG ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos, gan obeithio y bydd Deddf yn cael ei phasio mor gyflym â phosibl.
53. **Macmillan Cymru** – yn credu y bydd y Bil yn cael effaith sylweddol ar bobl sy'n cael diagnosis o fesothelioma ar ôl dod i gysylltiad â ffibrau asbestos. Hoffai'r sefydliad wybod sut bydd y costau sy'n cael eu hadennill yn cael eu defnyddio er budd dioddefwyr asbestos a'u teuluoedd.
54. **Mesothelioma UK** – yn cefnogi egwyddor gyffredinol y Bil Aelod Preifat arfaethedig ac yn gobeithio y bydd y costau sy'n gysylltiedig ag anghenion gofal holistaidd ehangach cleifion a'u teuluoedd yn cael eu hymgorffori yn y Bil hefyd.
55. **Undeb Cenedlaethol y Gweithwyr Rheilffordd, Morwrol a Thrafnidiaeth (RMT)** – yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil; nododd fod angen cynnwys safleoedd adeiladu a chynnal a chadw

cerbydau rheilffordd yn y rhestr o weithleoedd a effeithir gan glefydau sy'n ymwneud ag asbestos. Mae'r RMT yn awgrymu y dylai rhywfaint o'r arian sy'n cael ei adennill o dan y Bil fod ar gael ar gyfer gwaith ymchwil i salwch sy'n ymwneud ag asbestos a datblygu triniaethau newydd.

56. **Tenovus** - yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil yn llawn. Cyfeiriodd at y sefyllfa bresennol yn ymwneud â Deddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwr 2012 a'r oedi sy'n bodoli yn y sefyllfa bresennol wrth adennill hyd at 25% o daliadau digolledu dioddefwyr mesothelioma.
57. **UNISON Cymru** - yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Bil yn llawn a'r bwriad i ddefnyddio unrhyw gostau sy'n cael eu hadennill er budd dioddefwyr asbestos a'u teuluoedd, gan gynnwys cymorth ar gyfer gofal lliniarol a thriniaethau eraill.
58. **Unite** - yn cefnogi egwyddorion y Bil ac yn credu mai cyflogwyr esgeulus neu eu hyswirwyr a ddylai dalu am y costau sy'n gysylltiedig â gwneud diagnosis a thrin cleifion sy'n dioddef o glefydau sy'n ymwneud ag asbestos.

Crynodeb o'r ymatebion yn erbyn

59. **Cymdeithas Yswirwyr Prydain (ABI)** - nid yw'n cefnogi egwyddorion y Bil oherwydd, ym marn ABI, ni fyddai'r Bil yn cael yr effaith a fwriadwyd, sef gwella'r broses ddigolledu. Yn ôl yr ABI, effaith y Bil fyddai ad-dalu costau i'r GIG y mae eisoes wedi derbyn arian amdanynt drwy Ffi Yswiriant Gwladol yr hawlydd. Cyfeiriodd ABI at adroddiad Comisiwn y Gyfraith 2003 ar ehangu cynlluniau adennill ffioedd y GIG i gynnwys hawliadau am ddamweiniau. Daeth yr adroddiad i'r casgliad bod yr anfanteision ymarferol a materol o ehangu'r cynllun adennill costau i gynnwys hawliadau yn ymwneud â chlefydau yn llawer mwy na'r manteision posibl. Roedd hefyd yn cwestiynu pa mor gymwys yw'r Cynulliad i basio deddfwriaeth yn y maes hwn.

5. Pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

60. Mae Deddf 2003 yn gadael i is-ddeddfwriaeth bennu llawer o fanylion perthnasol y cynllun adennill costau. Mae hynny'n cynnwys, yn benodol, y dull o gyfrifo ffioedd y gellir eu hadennill o dan adrannau 153(2) a (10); a'r wybodaeth y mae'n rhaid i gategorïau o bobl wahanol (y dioddefwr, y digolledwr, yr ysbyty neu'r ymddiriedolaeth ambiwlans ac ati) ei darparu i'r Ysgrifennydd Gwladol neu Weinidogion yr Alban pryd bynnag y mae person yn hawlio iawndal am anaf (adran 160). Mae hefyd yn cynnwys materion fel y dull a'r terfyn amser ar gyfer apelio yn erbyn tystysgrif o ffioedd y GIG (adran 157(7)); gwneud darpariaeth ar gyfer achosion sy'n ymwneud â digolledu drwy wneud cyfandaliadau lluosog neu daliadau cyfnodol (adran 163); cyfyngu ar faint y ffioedd y gellir eu hadennill o dan bolisi yswiriant (adran 164(4)); a chymhwyso darpariaethau'r Ddeddf, gyda rhai addasiadau, i driniaethau penodol mewn ysbytai nad ydynt yn perthyn i'r GIG (adran 165). O dan adran 150(12), gall yr Ysgrifennydd Gwladol neu Weinidogion yr Alban hefyd gyflwyno rheoliadau i ddiwygio Atodlen 10 drwy ddileu neu addasu unrhyw gategori o daliad sy'n cael ei eithrio (h.y. taliadau digolledu nad ydynt yn arwain at ymrwymiad i dalu ffioedd y GIG).
61. Mae rheoliadau o dan y pŵer olaf (adran 150(12)), a'r gyfres gyntaf o reoliadau sy'n pennu'r symiau y gellir eu hadennill o dan adran 153(2), yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol. Mae pob pŵer arall (ac eithrio gorchmynion cychwyn) yn amodol ar y weithdrefn negyddol. Mae'n rhaid i'r Ysgrifennydd Gwladol ymgynghori â Gweinidogion Cymru hefyd cyn gwneud unrhyw reoliadau o dan Ran 3. Gweler adran 195(3) a (5) i (8) o Ddeddf 2003.
62. Cymerwyd gofal i sicrhau bod cydbwysedd cywir rhwng darpariaeth ar wyneb y Bil a darpariaeth sydd i'w gwneud gan is-ddeddfwriaeth. Credir mai'r dull gweithredu gorau yw i'r Bil bennu egwyddorion sylfaenol, cwmpas a strwythur y cynllun adennill costau ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos, gan adael y rhan fwyaf o'r manylion i is-ddeddfwriaeth, yn debyg i'r hyn a ddigwyddodd gyda Deddf 2003.
63. Mae'r Tabl isod yn rhoi crynodeb o'r pwerau ar gyfer gwneud is-ddeddfwriaeth yn y Bil. Mewn perthynas â phob darpariaeth o'r fath, mae'r tabl yn nodi:
- Y person neu'r sefydliad y trosglwyddwyd y pŵer iddo;
 - Dull gweithredu'r pŵer;
 - Priodoldeb y pŵer dirprwyedig;
 - Y weithdrefn a ddefnyddiwyd (cadarnhaol, negyddol, dim gweithdrefn) os o gwbl.

Tabl

Adran	Trosglwyddwyd pŵer i	Dull	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
Adran 4(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau sydd angen hyblygrwydd i ddiwygio'r rhestr eithriadau er mwyn ystyried datblygiadau yn y dyfodol	Cadarnhaol	Er mwyn dileu taliad o'r rhestr eithriadau rhaid sicrhau gwaith craffu gan y weithdrefn gadarnhaol gan y byddai'n arwain at newid sylweddol i'r Ddeddf, gyda thaliadau ychwanegol yn achosi colledwr i fod yn atebol am ffioedd y GIG o dan y Ddeddf
Adran 4(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau sydd angen hyblygrwydd i ddiwygio'r rhestr eithriadau er mwyn ystyried datblygiadau yn y dyfodol	Negyddol	Bydd ychwanegu taliadau at y rhestr eithriadau yn swyddogaeth weinyddol/dechnegol yn bennaf, ac ni fyddai'n arwain at unrhyw atebolrwydd ariannol ychwanegol ar gyfer digolledwr
Adran 5(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau sy'n cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 5(8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau sy'n cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol

Adran	Trosglwyddwyd pŵer i	Dull	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
Adran 6(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn caniatáu hyblygrwydd a chynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Cadarnhaol (ar gyfer y gyfres gyntaf; negyddol ar gyfer cyfresi dilynol)	Bydd angen gweithdrefn gadarnhaol i bennu'r tariff cychwynnol gan ei bod yn un o ddarpariaethau allweddol y Ddeddf sy'n rhoi atebolrwydd ariannol ychwanegol ar ddigolledwyr, tra bydd newidiadau dilynol i'r tariff yn gymharol ddibwys ac yn digwydd yn rheolaidd
Adran 6(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn caniatáu hyblygrwydd a chynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 6(8)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 9(2)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 10(7)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 12(1), (2) a (3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol

Adran	Trosoglwyddwyd pŵer i	Dull	Priodoldeb y pŵer dirprwyedig	Gweithdrefn	Rheswm am y weithdrefn
Adran 14(1)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 14(3)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 15(4)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau drwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau sydd angen hyblygrwydd i amrywio unrhyw gyfyngiad, er enghraifft, i ystyried newidiadau eraill a wnaed gan reoliadau o dan y Bil	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol
Adran 20(2)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn drwy Offeryn Statudol	Mae angen y ddarpariaeth hon gan nad yw'r Bil yn dod i rym yn llawn ar ôl derbyn Cydsyniad Brenhinol ond yn cael ei weithredu gan Weinidogion Cymru	Dim gweithdrefn	Dyma'r drefn ar gyfer Gorchymynion sydd ond yn dod â darpariaethau Deddfau i rym
Atodlen, paragraff 4	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau trwy Offeryn Statudol	Yn addas ar gyfer rheoliadau er mwyn cynnwys manylion sylweddol a fyddai'n llyffetheirio darlleniad y Bil, ac er mwyn caniatáu hyblygrwydd i ddiwygio'r rhestr o ymddiriedolaethau yn ôl y gofyn er mwyn ystyried datblygiadau yn y dyfodol	Negyddol	Bydd natur y cynnwys yn dechnegol/gweinyddol

RHAN 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol

6. Opsiynau

64. Mae'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn cyflwyno dau opsiwn gwahanol mewn perthynas ag amcanion polisi'r Bil. 'Gwneud Dim' yw un o'r opsiynau a cheir opsiwn hefyd ar gyfer 'ymyrraeth', gyda thri is-opsiwn ar gyfer gweinyddu'r cynllun. Ni chredir y byddai system wirfoddol yn ymarferol yn yr achos hwn. O dan drefniant gwirfoddol, ceir tystiolaeth sy'n awgrymu na fyddai pob yswiriwr yn y farchnad yn cydymffurfio. Byddai hynny'n golygu methiant i fodloni'r amcanion polisi a geisir, a byddai hefyd yn rhoi mantais annheg yn y farchnad i yswirwyr o'r fath.
65. Mae pob un o'r tri is-opsiwn ymyrraeth yn rhagdybio, ar sail cyfrifiadau'r aseiad effaith hwn, y bydd y swm i'w adennill yn seiliedig ar yr un tariffau a chyfrifiadau triniaeth safonol â'r rhai a ddefnyddir gan Uned Adfer Iawndal yr Adran Gwaith a Phensiynau i bennu costau triniaeth mewn achosion yn ymwneud ag anafiadau. Nid yw'r dull amgen o adennill cost wirioneddol y driniaeth sy'n gysylltiedig â phob achos wedi'i ystyried oherwydd y costau uchel tebygol o asesu achosion unigol. Cadarnhaodd yr Adran Iechyd y defnyddir y dull presennol a fabwysiadwyd yn sgil Deddf 2003, sef system tariff i gyfrifo costau'r GIG mewn achosion yn ymwneud ag anafiadau, am fod cyfrifo'r costau gwirioneddol yn cael ei ystyried yn rhy ddrud a chymhleth. Mae'r cynllun presennol ar gyfer adennill costau am anafiadau yn gyfaddawd ymarferol sy'n llwyddo i adennill costau'r GIG am gyfnodau o ofal, heb roi baich ar y GIG i gyflawni tasgau gweinyddol cymhleth er mwyn adennill costau gwirioneddol pob achos.
66. Yr opsiynau a asesir yn y ddogfen hon yw -
- a. **Opsiwn 1** - gwneud dim.
 - b. **Opsiwn 2.i** - cyflwyno deddfwriaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr, yswirwyr neu ddigolledwyr cyfrifol eraill dalu ffioedd priodol am driniaeth a gofal y GIG a ddarparwyd i unigolion sydd wedi hawlio iawndal yn llwyddiannus ar gyfer yr afiechyd y maent wedi'i ddioddef o ganlyniad i ddod i gysylltiad ag asbestos. Byddai'r system hon yn cael ei gweinyddu gan y CRU (ar ran Gweinidogion Cymru).
 - c. **Opsiwn 2.ii** - cyflwyno deddfwriaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr, yswirwyr neu ddigolledwyr cyfrifol eraill dalu ffioedd priodol am driniaeth a gofal y GIG a ddarparwyd i unigolion sydd

wedi hawlio iawndal yn llwyddianus ar gyfer yr afiechyd y maent wedi'i ddiodef o ganlyniad i ddod i gysylltiad ag asbestos. Byddai'r system hon yn cael ei gweinyddu gan Lywodraeth Cymru.

- d. **Opsiwn 2.iii** - cyflwyno deddfwriaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i gyflogwyr, yswirwyr neu ddigolledwyr cyfrifol eraill dalu ffioedd priodol am driniaeth a gofal y GIG a ddarparwyd i unigolion sydd wedi hawlio iawndal yn llwyddianus ar gyfer yr afiechyd y maent wedi'i ddiodef o ganlyniad i ddod i gysylltiad ag asbestos. Byddai'r system hon yn cael ei gweinyddu gan y Byrddau Iechyd Lleol yng Nghymru ar ran Gweinidogion Cymru.

7. Amcangyfrif o gostau a manteision

67. Dadansoddir pob un o'r opsiynau gweinyddu i ganfod i ba raddau y byddent yn cyflawni amcanion y Bil, ac asesir y costau, y manteision a'r risgiau ychwanegol sy'n gysylltiedig â phob opsiwn.
68. Fel y nodwyd yn y Memorandum Esboniadol i'r Bil uchod, mae tua 90 o farwolaethau yn sgil mesothelioma yng Nghymru bob blwyddyn. Fodd bynnag, ni chyflwynir cais am iawndal ym mhob achos ac nid yw pob cais am iawndal yn llwyddiannus. Rhagdybir y bydd tua 80 o achosion bob blwyddyn lle bydd modd adennill costau triniaeth y GIG (yn seiliedig ar ddata CRU ar gyfer hawliadau a setliadau mesothelioma yng Nghymru).
69. Mae'r costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â phob opsiwn wedi'u hasesu dros gyfnod o bum mlynedd, rhwng 2013-14 a 2017-18. Disgwylir i'r broses o adennill costau triniaeth y GIG ddechrau yn 2014-15. Rhagwelir y bydd costau datblygu'r system TG yn cael eu hysgwyddo yn 2013-14 ac y bydd costau cyfarwyddo/hyfforddi yn cael eu hysgwyddo yn 2013-14. Cyflwynir y costau a'r manteision mewn termau Gwerth Presennol gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt gwerth 3.5 y cant. Mae hyn yn cyd-fynd â chanllawiau Llyfr Gwyrdd Trysorlys Ei Mawrhydi.
70. Mae prif gostau'r Bil hwn yn deillio o weinyddu'r cynllun a'r costau i sefydliadau sy'n atebol am dalu ffioedd y GIG. Bydd graddfa'r costau hyn yn dibynnu ar y system weinyddol a ddefnyddir, lefel y ffioedd y cytunwyd arni ar gyfer y system tariff berthnasol a nifer yr achosion a brosesir.
71. Mae'r costau trin sydd i'w hadennill o dan y Bil o fantais i'r sector cyhoeddus, ond mewn rhai achosion bydd y fantais hon yn cael ei gwrthbwyso os mai'r sector cyhoeddus yw'r digolledwr. Ariennir y system weinyddol reolaidd a ddefnyddir i adennill costau o'r costau sy'n cael eu hadennill, a bydd modd i Weinidogion Cymru fuddsoddi'r gweddill ym maes gofal ac ymchwil er mwyn trin dioddefwyr clefydau sy'n ymwneud ag asbestos. Disgwylir y bydd hyn yn gwella triniaeth a gofal dioddefwyr presennol a dioddefwyr y dyfodol.
72. Mae'r rhan fwyaf o amcangyfrifon costio yn yr Asesiad Effaith hwn yn seiliedig ar waith Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru 2012 i -
 - Nodi dulliau gweinyddol addas ar gyfer adennill costau sy'n gysylltiedig â thrin cleifion mewnol am anaf sy'n ymwneud ag asbestos a fu'n destun taliad digolledu, a chwmpasu faint o arian y gellir ei adennill.

- Nodi dulliau amgen ac arfarnu eu cost, eu heffeithlonrwydd, eu heffeithiolrwydd a'u haddasrwydd sefydliadol.
- Defnyddio nifer o astudiaethau achos i nodi'r mathau o fewnbwn gofal iechyd a oedd eu hangen ar gyfer achosion o'r fath ac amcangyfrif faint o arian sy'n debygol o gael ei adennill.

Opsiwn 1 - Gwneud Dim

73. O dan yr opsiwn hwn, ni fyddai'r system bresennol yn newid. Mae hyn yn golygu na fyddai costau trin y GIG yn cael eu hadennill mewn achosion lle mae dioddefwyr clefydau asbestos a/neu eu teuluoedd wedi ennill iawndal yn llwyddiannus. Nid oes unrhyw gostau neu fanteision ychwanegol yn gysylltiedig â'r opsiwn hwn.

Opsiynau 2.i, 2.ii a 2.iii

74. Mae opsiynau 2.i, 2.ii a 2.iii yn cynnwys yr un system o gyfrifo, adennill ac ailddosbarthu costau mewn perthynas â thriniaeth a gofal ar gyfer unigolion. Yr unig wahaniaeth yn y costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â phob opsiwn yw sut mae'r system yn cael ei gweinyddu (a chan bwy yn benodol).
75. Ystyriwyd tri opsiwn ar gyfer gweinyddu'r system, gyda'r swyddogaethau gweinyddol yn cael eu cyflawni ar ran Gweinidogion Cymru gan yr Uned Adfer Iawndal (Adran Gwaith a Phensiynau), Llywodraeth Cymru neu'r Byrddau Iechyd Lleol.

Opsiwn 2.i

76. Fel y nodir uchod, cydgysylltir y cynllun digolledu presennol am anafiadau gan yr Uned Adfer Iawndal (CRU) a'r Adran Gwaith a Phensiynau. Fel rhan o'r dewis hwn, byddai'r un uned yn cael ei chomisiynu i weinyddu'r cynllun adennill costau ar gyfer clefydau sy'n ymwneud ag asbestos.
77. Mae sawl mantais i'r opsiwn hwn. Yn sgil ei gwaith o ddarparu gwasanaethau i'r DU gyfan (ac eithrio Gogledd Iwerddon) ar gyfer adennill costau anafiadau a budd-daliadau, mae gan yr CRU brofiad o achosion adennill iawndal, anghydfod ynglŷn â'r symiau i'w hadennill ac adennill dyledion. Mae systemau cynhwysfawr, cost effeithlon, awtomatig ar waith yn bennaf. Mae cysylltiad data sefydledig â digolledwyr a sefydliadau'r GIG ledled y DU yn darparu pwynt cyswllt sefydledig. Disgwylir i'r cynllun hwn gael ei weithredu mewn ffordd debyg iawn i'r cynllun ar gyfer achosion o anafiadau personol. Y prif

wahaniaethau yw'r ffaith y bydd angen rhagor o gydweithredu o bosibl rhwng sefydliadau'r GIG ar gyfer achosion o glefydau sy'n ymwneud ag asbestos, bydd tystysgrifau'n cael eu cyhoeddi yn amlach o bosibl wrth i'r clefydau ddatblygu, a'r ffaith y byddai'r incwm sy'n cael ei adennill yn cael ei ddychwelyd i Weinidogion Cymru yn hytrach nag i sefydliadau'r GIG.

Costau Gweinyddol

78. Pe bai CRU yn gweinyddu'r cynllun, byddai costau sylweddol yn codi cyn cychwyn pe bai angen newid y systemau hyn, oherwydd bod systemau awtomatig helaeth yn cael eu defnyddio ar gyfer y cynlluniau adennill presennol. Mae angen gwneud rhagor o waith manwl gyda'r CRU, ond credir y byddai angen y canlynol:
- Newid y cyfrifiadau tariff awtomatig;
 - Datblygu ffurflen coladu data electronig newydd;
 - Sicrhau bod y taliadau perthnasol yn cael eu gwneud yn uniongyrchol i Weinidogion Cymru.
79. Gofynnwyd am gyngor Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru ynglŷn ag amcangyfrif o'r gost o ailddatblygu systemau presennol CRU yn y modd hwn. Amcangyfrifir y bydd yr holl newidiadau posibl y cyfeirir atynt uchod yn costio £82,500. Fodd bynnag, disgwylir i'r gwariant cychwynnol hwn arwain at system fwy effeithlon a chostau rheolaidd is (o gymharu ag opsiynau 3 a 4) yn y dyfodol.
80. Byddai angen hyfforddi staff CRU, staff Llywodraeth Cymru a'r BILLau i ddefnyddio'r system newydd. Amcangyfrifir mai £5,000 fyddai cyfanswm y costau hyfforddi hyn yn 2013-14.
81. Y Cytundeb Lefel Gwasanaeth presennol (trwy'r Adran Iechyd) gyda CRU yw tua £155,000 y flwyddyn am ymdrin â thua 20,000 o achosion. Mae trafodaethau cychwynnol wedi'u cynnal gyda CRU ynglŷn â'r agweddau ymarferol ar gydgyssylltu'r cynllun hwn. Ar sail y trafodaethau hyn, rhagdybir y bydd y ffi brosesu flynyddol yn £5,000, ynghyd â £2,000 arall bob blwyddyn am gostau rheoli a monitro'r system ychwanegol. Felly, cyfanswm y costau rheolaidd ar gyfer CRU yw £7,000 y flwyddyn.
82. Bydd angen i'r saith Bwrdd Iechyd Lleol yng Nghymru a dwy o dair Ymddiriedolaeth y GIG yng Nghymru (fel sy'n berthnasol) hysbysu CRU am y gofal a ddarparwyd i'r unigolyn perthnasol. Mae hyn hefyd yn berthnasol i achosion o anafiadau personol o dan gynllun presennol CRU. Disgwylir y bydd yr effaith ar BILLau unigol yn gymharol fach o ystyried nifer yr achosion sy'n cael eu rhagweld a gwybodaeth am y broses gyffredinol. Yn ôl gwaith ymchwil cychwynnol gyda sefydliadau GIG Cymru, byddai'r gwaith yn cael ei wneud fel arfer gan rywun ar Fand 5 o raddfa gyflog y GIG. Y ffigur yng nghanol y band hwnnw (gan

gynnwys gorbenion, pensiwn a Chyfraniadau Yswiriant Gwladol y cyflogwr) yw £31,850. Oherwydd natur y driniaeth sydd ei hangen, disgwylir i bob achos mesothelioma fod yn fwy cymhleth nag achosion arferol yn ymwneud ag anafiadau sy'n cael eu hystyried gan BILLau. At ddibenion yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn, rhagdybir y bydd angen un diwrnod gwaith ar y mwyaf ar gost o tua £125 ar gyfer achos mesothelioma arferol. O ystyried y llwyth gwaith a ragwelir, sef 80 achos y flwyddyn, bydd yr opsiwn hwn yn costio tua £10,000 y flwyddyn i BILLau ac Ymddiriedolaethau'r GIG.

Costau Busnes¹¹

83. Bydd angen i bob cyflogwr a chwmni yswiriant perthnasol fod yn gyfarwydd â gofynion y cynllun a'r prosesau sydd i'w dilyn. Fodd bynnag, disgwylir i'r gost fesul busnes unigol fod yn gymharol fach oherwydd nifer y sefydliadau a allai gael eu heffeithio. Rhagwelir y bydd y costau pontio dangosol yn £10,000 yn 2013-14.
84. Bydd modd adennill costau triniaeth y GIG unwaith y mae taliad digolledu wedi'i wneud i, neu mewn perthynas â, pherson yn sgil clefyd sy'n ymwneud ag asbestos. Gan y bydd y broses o adennill costau'r GIG yn rhan o broses ddigolledu sydd eisoes yn bodoli, disgwylir i'r gost gyfreithiol ychwanegol sy'n dod i ran y cyflogwr neu'r cwmni yswiriant atebol fod yn isel. Bydd angen i'r cyflogwr neu'r cwmni yswiriant ofyn am dystysgrif o Ffioedd y GIG a gwneud y taliad perthnasol ar ôl derbyn y dystysgrif. Rhagdybir y bydd angen codi ffi o £100 fesul achos i dalu am y gost weinyddol ychwanegol o gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth. Rhagdybir bod elfen gyfreithiol fach yn ymwneud yn benodol ag adennill costau triniaeth y GIG yn berthnasol i 50% o achosion, a rhagdybir y byddai hyn yn costio £100. Felly, bydd y ddeddfwriaeth arfaethedig yn costio £12,000 yn ychwanegol yn rheolaidd i gyflogwyr neu yswirwyr.
85. Mae'r costau sy'n cael eu hadennill ar gyfartaledd ar gyfer triniaeth y GIG (sy'n gost i'r cyflogwr neu'r yswiriwr) wedi'u nodi yn adran 'Y System Tariff' isod.
86. Mae'r broses a'r camau o dan opsiwn 2.i wedi'u nodi isod:

Cam 1: Mae'r digolledwr (yswiriwr fel arfer) yn hysbysu CRU am gais am iawndal sy'n ymwneud ag asbestos, gan gynnwys manylion y gofal a ddarparwyd a gyflwynwyd gan y claf, ac yn gofyn am dystysgrif o ffioedd y GIG mewn fformat a chyfnod amser penodol.

¹¹ Defnyddir y term 'busnes' gydol yr asesiad effaith i gyfeirio at y cyflogwyr a'r cwmnïau yswiriant sy'n atebol. Gall y cyflogwyr a'r cwmnïau yswiriant hyn fod yn sefydliadau sector preifat neu sector cyhoeddus.

Cam 2: Mae CRU yn hysbysu'r Bwrdd/Byrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaeth/Ymddiriedolaethau'r GIG perthnasol gan ofyn am fanylion y gofal a ddarparwyd. Eto, mae angen gwneud hyn mewn fformat a chyfnod amser penodol.

Cam 3: Mae CRU yn cyfrifo costau'r GIG y gellir eu hadennill ac yn cyflwyno'r dystysgrif i'r digolledwr, gan ofyn am daliad. Mae CRU yn anfon unrhyw daliad a dderbynnir yn uniongyrchol at Weinidogion Cymru.

87. Awgrymir bod CRU yn ymdrin ag unrhyw apelïadau neu anghytundeb er mai prin fydd rheiny gan y bydd ceisiadau am iawndal wedi'u cytuno a thariff safonol wedi'i defnyddio. Mae'r amcangyfrif o'r arian a gaiff ei adennill wedi'i leihau un y cant i adlewyrchu cost apelïadau ac achosion lle na lwyddir i gasglu arian.

Opsiwn 2.ii

88. Ar gyfer yr opsiwn hwn, uned benodedig o Lywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am weinyddu'r cynllun. Byddai'r uned yn cydgysylltu'r gwaith yn yr un modd â CRU gan goladu'r wybodaeth ofynnol i'w hanfon i sefydliadau perthnasol y GIG; yn derbyn manylion y gofal a ddarparwyd; yn cyhoeddi tystysgrif o gyfanswm y gost; yn adennill taliadau yn uniongyrchol oddi wrth yr yswiriwr ac yn datrys unrhyw anghydfod gyda'r yswiriwr.
89. Mantais yr opsiwn hwn fyddai creu un pwynt cyswllt ar gyfer yr yswiriwr a sefydliadau'r GIG, ond byddai angen sefydlu swyddfa benodedig o fewn swyddogaeth bresennol y Llywodraeth (gorau oll os yw'n swyddogaeth gyllid) a sefydlu swyddogaethau addas ar gyfer gweinyddu a chasglu data.

Costau Gweinyddol

90. Byddai'r gwaith o gydgyssylltu'r cynllun hwn yn swyddogaeth newydd i Lywodraeth Cymru, a bydd sefydlu system ar gyfer rheoli hawliadau a hyfforddi staff yn arwain at gostau pontio. Byddai costau penodol yn ymwneud â threfnu a datblygu ffurflenni safonol, cronfeydd data a threfniadau diogel ar gyfer trawsyrru data ar gyfer y ffurflenni drwy Borth Diogel Rhannu Ffeiliau'r GIG. Byddai angen profi'r systemau hyn hefyd. Ar sail profiad diweddar o ddatblygu a phrofi system debyg, credir y byddai hyn yn costio tua £5,000. Mae £2,500 ychwanegol wedi'i nodi ar gyfer costau hyfforddi staff Llywodraeth Cymru a'r BILlau. Felly, disgwylir y byddai cyfanswm y costau pontio ar gyfer sefydliadau sy'n gweinyddu'r cynllun yn £7,500.
91. Credir y byddai angen penodi un aelod o staff llawn-amser ychwanegol ar lefel Swyddog Gweithredol Uwch i wneud holl waith gweinyddol y cynllun o fewn Llywodraeth Cymru. Cost y swydd hon, gan gynnwys cyflog, pensiwn a gorbenion yw £38,100 y flwyddyn.
92. Bydd angen i'r BILlau a'r Ymddiriedolaeth/Ymddiriedolaethau hysbysu Llywodraeth Cymru am fanylion y driniaeth a ddarparwyd ym mhob achos. Fel sy'n wir am Opsiwn 2.i, disgwylir i'r swyddogaeth hon gostio £10,000 y flwyddyn, gan arwain at gost gyffredinol reolaidd o £48,100 y flwyddyn.

Costau Busnes

93. Rhagdybir y bydd costau busnes yr opsiwn hwn yr un fath ag Opsiwn 2.i, gyda chostau pontio yn £10,000 a chostau blynyddol yn £12,000.
94. Mae'r costau sy'n cael eu hadennill ar gyfartaledd ar gyfer triniaeth y GIG (sy'n gost i'r busnes) wedi'u nodi yn adran 'Y System Tariff' isod.

Opsiwn 2.iii

95. Yr opsiwn olaf ar gyfer gweinyddu'r cynllun yw rhoi gwybod am hawliadau yn uniongyrchol i'r Bwrdd Iechyd Lleol (BILI) sy'n bennaf gyfrifol am ddarparu'r gofal. Byddai'r BILI arweiniol yn gyfrifol am gydweithio ag unrhyw sefydliad iechyd arall sy'n darparu triniaeth ac am sicrhau ymateb cydgysylltiedig o safbwynt y gofal iechyd a ddarparwyd. Byddai'r BILI hefyd yn gyfrifol am gyflwyno'r dystysgrif i'r yswiriwr ac am ddychwelyd yr incwm net i Lywodraeth Cymru (ar ôl didynnu costau gweinyddol).

96. Un o fanteision yr opsiwn hwn yw'r ffaith fod gan y BILlau yng Nghymru brofiad o goladu data ar gyfer y cynllun anafiadau sydd eisoes yn bodoli, ac mae gan BILlau brosesau a thimau ar waith yn barod i roi gwybodaeth i'r Adran Gwaith a Phensiynau am achosion o anafiadau personol. Fodd bynnag, ni fyddai system o'r fath yn darparu un pwynt ar gyfer coladu data, arbenigedd a rheoli achosion. Hefyd, mae'r gwaith o sefydlu prosesau i goladu gofynion data yn debygol o arwain at ddyblygu gweithgareddau ar draws y BILlau.

Costau Gweinyddol

97. Disgwylir i gostau pontio fod yn debyg i'r costau a nodwyd ar gyfer Opsiwn 2.ii, sef tua £7,500.
98. Mae'r opsiwn hwn yn cynyddu'r gost flynyddol a ysgwyddir gan y BILlau yn sylweddol. Yn wahanol i'r ddau opsiwn blaenorol lle mae'r BILlau ond yn ymateb i gais am wybodaeth am y gofal iechyd a ddarparwyd i unigolyn, mae'r opsiwn hwn yn golygu bod angen i'r BILl perthnasol ymdrin yn uniongyrchol â'r cyflogwr/yswiriwr sy'n atebol, cydgysylltu ymateb unrhyw BILl, Ymddiriedolaeth y GIG neu ddarparwr gofal iechyd sydd wedi darparu triniaeth berthnasol i'r unigolyn, cyhoeddi'r dystysgrif derfynol ac anfon y taliad net i Lywodraeth Cymru.
99. Credir y bydd angen un swydd gyfwerth ag amser llawn ychwanegol ar draws y 7 BILl yng Nghymru i wneud y gwaith gweinyddol/cydgysylltu. Os penodir i'r swydd hon ar Fand 5 o raddfa gyflog y GIG, y gost yw £31,850 y flwyddyn (gan gynnwys cyflog, pensiwn a gorbenion). Rhagdybir y bydd y gost hon yn ychwanegol i'r gost o £10,000 y flwyddyn i alluogi BILlau i gynhyrchu'r data ar y driniaeth a dderbyniwyd ym mhob achos. Felly, credir y bydd cyfanswm y costau rheolaidd ar gyfer gweinyddu'r cynllun tua £41,850 ar gyfer yr opsiwn hwn.

Costau Busnes

100. Rhagdybir y bydd costau busnes yr opsiwn hwn yr un fath â'r rhai yn Opsiwn 2.i, gyda chostau pontio o tua £10,000 a chostau blynyddol o tua £12,000.
101. Mae'r costau sy'n cael eu hadennill ar gyfartaledd ar gyfer triniaeth y GIG (sy'n gost i fusnes) wedi'u nodi yn adran 'Y System Tariff' isod (110).

Y System Tariff

102. Er mwyn amcangyfrif faint o arian gaiff ei adennill trwy'r cynllun hwn (i'w dalu gan y cyflogwr/cwmni yswiriant atebol), mae angen ystyried y system tariff arfaethedig a'r llwybrau triniaeth perthnasol.
103. Yn debyg i'r cynllun adennill costau am anafiadau sydd eisoes yn bodoli, cynigir system tariff wedi'i chapio ar gyfer y Bil fel ffordd ymarferol o hwyluso'r gwaith o adennill costau'r GIG fel na fydd costau gweinyddol sylweddol yn codi yn sgil sefydlu costau trin pob claf yn unigol. Mae defnyddio system tariff yn golygu bod y swm gaiff ei hawlio yn debygol o fod yn wahanol i gost wirioneddol pob achos unigol.
104. Mae gwaith ymchwil wedi'i gwblhau (gweler Tabl 2) i ystyried a yw'r system tariff a ddefnyddir i adennill costau'r GIG o dan y cynllun adennill costau am anafiadau presennol yn sylfaen ymarferol ar gyfer y cynllun arfaethedig. Mae gwaith ymchwil i asesu'r costau o drin cyflyrau meddygol sy'n deillio o gysylltiad ag asbestos yn cael ei gyfyngu ar hyn o bryd i mesothelioma.
105. Mae nifer yr achosion o ganser yr ysgyfaint sy'n deillio o asbestos yn debyg¹². Mae cyflyrau eraill yn deillio o gysylltiad ag asbestos hefyd, gan gynnwys asbestosis a thewhau plewrol. Nid yw'r cyflyrau hyn yn bygwth bywyd o anghenraid, ond maent yn arwain at gost sylweddol i'r GIG. Bydd rhagor o waith yn cael ei gomisiynu i asesu'r costau i'r GIG sy'n gysylltiedig â thrin y clefydau hyn er mwyn llywio rheoliadau'r tariff. Nid yw cost yr ymchwil polisi wedi'i chynnwys yn y Memorandwm Esboniadol hwn.
106. Er mwyn asesu'n llawn y costau gwirioneddol o drin achosion o fesothelioma, mae ffeiliau manwl o achosion meddygol wedi'u darparu ar gyfer 12 claf sydd wedi cael diagnosis mesothelioma. Mae archwiliad o'r achosion hyn yn datgelu amrywiadau arwyddocaol mewn gofal, sy'n dibynnu ar gyflwr meddygol y claf ei hun, ynghyd â llwybr clinigol cryf. Yn eu hanfod, y camau hyn yw -
- Mae'r claf yn mynd at ei feddyg teulu gan nodi ei fod yn fyr ei anadl.
 - Mae'r claf yn cael pelydr X yn ei ysbyty lleol sy'n awgrymu diagnosis.
 - Mae'r claf yn cael rhagor o sganiau gan gynnwys CT mewn ysbyty lleol.
 - Er mwyn cadarnhau'r diagnosis, cyfeirir y claf at arbenigwyr mewn canolfan drydyddol ac mae'n cael biopsi a thriniaeth i leddfu'r symptomau.

¹² Amcangyfrifon yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch

- Mae'r claf yn cael cynnig cyfnodau o gemotherapi yn unol â'i gyflwr meddygol.
 - Gall cyflwr y claf waethygu yn aml, gan arwain at sawl arhosiad mewn ysbyty, yn enwedig os yw'n fyr ei anadl.
 - Gall y claf aros adref gyda chymorth timau gofal sylfaenol.
 - Mae'n bosibl y bydd angen gofal lliniarol ar y claf mewn hosbis lleol, gydag unrhyw un o elfennau'r GIG yn dibynnu ar ei amgylchiadau.
 - Mae'r claf yn marw o fewn 12 i 18 mis o'r diagnosis fel arfer.
107. Mae'n amlwg y bydd y cleifion hyn yn dibynnu ar sawl ymyrraeth glinigol mewn lleoliadau clinigol gwahanol ac mewn mwy nag un BILI a/neu Ymddiriedolaeth y GIG. Gall hyn arwain at gymhlethdodau sylweddol wrth gydgysylltu achos y claf a'r asesiad o gostau sy'n dilyn. Mewn achosion mesothelioma, mae cleifion yn marw mewn cyfnod cymharol fyr gan amlaf.
108. Mae Adrannau Cyllid Byrddau Iechyd Lleol Caerdydd a'r Fro ac Aneurin Bevan wedi astudio cofnodion triniaeth ar gyfer cleifion unigol er mwyn ceisio nodi'r holl ymyraethau meddygol a llawfeddygol, nodi costau'r holl ofal a chyfrifo cyfanswm y gost.
109. Mae cost wirioneddol triniaeth y GIG mewn 11 o'r 12 achos wedi'i chrynhof yn Nhabl 1. Cafodd claf rhif 12 ei drin yn ardal Bwrdd Iechyd Lleol Cwm Taf ac ni chafodd ei gynnwys yn y dadansoddiad o'r costau.

Tabl 1 – Crynodeb o’r costau gwirioneddol ar gyfer yr un ar ddeg o gleifion

CYFANSWM Y GOST (£)	
Claf 1	£32,961
Claf 2	£24,102
Claf 3	£18,198
Claf 4	£40,074
Claf 5	£18,445
Claf 6	£18,886
Claf 7	£18,720
Claf 8	£6,870
Claf 9	£53,035
Claf 10	£10,000
Claf 11	£15,000
Claf 12	METHU DATGELU
CYFANSWM	£256,291

Ffynhonnell: Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru a gynhaliwyd yn 2012

110. Y gost gyfartalog ar gyfer yr 11 achos yw £23,299, ond rhaid nodi mai £53,035 oedd y gost uchaf a £6,870 oedd y gost isaf. Wrth astudio’r costau unigol, daw i’r amlwg bod nifer/hyd arosiadau cleifion mewnol mewn ysbytai yn ffactor perthnasol wrth gyfrifo’r gost gyffredinol. Yn achos claf 9, cafodd y claf 86 diwrnod o arosiadau fel claf mewnol a gostiodd £45,285, sef 85% o gyfanswm y gost. Yn achos claf 8, cafodd y claf 6 diwrnod o arosiadau fel claf mewnol a gostiodd £5,521, sef 80% o gyfanswm y gost.¹³
111. Mae’r costau perthnasol eraill yn cynnwys cemotherapi a gwasanaethau eraill ar gyfer cleifion allanol. Derbyniodd rhai cleifion ofal mewn hosbisau, ond nid yw’r gofal hwn wedi’i gynnwys yn y costau uchod gan nad oedd y dadansoddiad ariannol yn adlewyrchu cost i’r GIG am y gwasanaethau hyn.
112. Er mwyn adennill costau sy’n deillio o glefydau sy’n ymwneud ag asbestos mewn ffordd gost-ffeithiol, mae’n anorfod y bydd angen cael cydbwysedd rhwng cywirdeb a symlrwydd. Mae cywirdeb yn bwysig o safbwynt Llywodraeth Cymru er mwyn adennill cymaint o gostau â phosibl, ond mae hefyd yn bwysig o safbwynt yr yswiriwr er mwyn sicrhau tegwch. Fodd bynnag, byddai sicrhau cywirdeb llawn ym mhob achos yn cynyddu’r llwyth gwaith a’r costau gweinyddol yn sylweddol, felly hwyrach na fyddai’n gost-ffeithiol. Wrth ddefnyddio tariffau wedi’u safoni, y nod fyddai cynnig cydbwysedd rhesymol

¹³ Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru a gynhaliwyd yn 2012

rhwng cywirdeb a symlrwydd, gan gyflawni prif amcanion y ddeddfwriaeth. Mae'r Adran Iechyd wedi cadarnhau mai hon oedd y sail resymegol wreiddiol ar gyfer datblygu'r tariff wedi'i safoni ar gyfer achosion yn ymwneud ag anafiadau.

113. O ystyried bod arosiadau cleifion mewnol yn ffactor mor bwysig yn yr achosion hyn, byddai'n ddefnyddiol cymharu'r costau gwirioneddol yn erbyn y tariffau safonol a ddefnyddir yn genedlaethol gan y CRU ar gyfer achosion yn ymwneud ag anafiadau personol. Ym mis Ebrill 2010, y tariff oedd £719 fesul diwrnod cleifion mewnol neu £585 ar gyfer pob apwyntiad cleifion allanol os na dderbyniwyd unrhyw gleifion mewnol. Yn ogystal, codir ffi ar wahân o £177 fesul taith unigolyn ar gyfer gwasanaethau ambiwlans.¹⁴ (Codir y tariffau hyn ar sail chwyddiant Gwasanaethau Ysbytai ac Iechyd Cymunedol bob blwyddyn). Mae Tabl 2 yn cymharu'r gost a amcangyfrifir ar sail y tariff safonol a'r gost wirioneddol ar gyfer yr 11 claf.

Tabl 2 Cymharu'r Tariff Safonol a'r Gost Wirioneddol

ADOLYGIAD O GOSTAU ASBESTOS		
Cyf	TARIFF SAFONOL	COST WIRIONEDDOL
Claf 1	£46,018	£32,961
Claf 2	£25,165	£24,102
Claf 3	£10,785	£18,198
Claf 4	£30,198	£40,074
Claf 5	£16,537	£18,445
Claf 6	£35,231	£18,886
Claf 7	£12,223	£18,720
Claf 8	£4,314	£6,870
Claf 9	£61,834	£53,035
Claf 10	£11,504	£10,000
Claf 11	£25,165	£15,000
CYFANSWM	£278,974	£256,291
CYFARTALEDD	£25,361	£23,299

Ffynhonnell: Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru a gynhaliwyd yn 2012

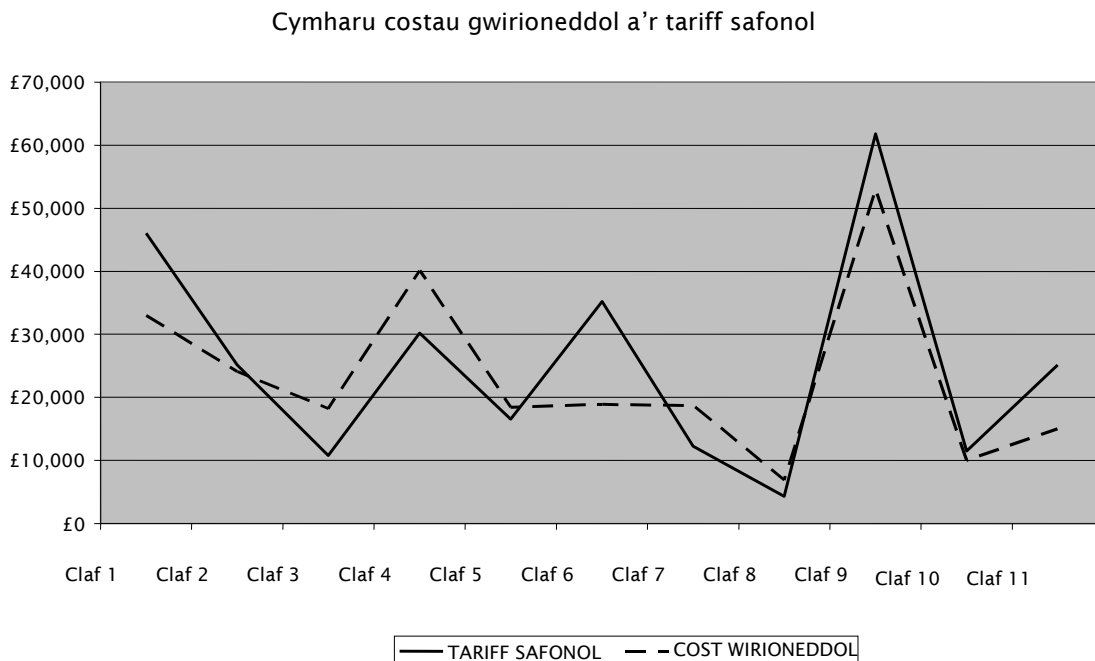
114. Cost gyfartalog y tariff safonol yw £25,361, a'r gost gyfartalog wirioneddol yw £23,299, sef gwahaniaeth o £2,062 neu 8.8% o blaid y tariff safonol. Fodd bynnag, ar lefel achosion unigol ceir gwahaniaeth sylweddol (mwy na 10%) rhwng cost wirioneddol y driniaeth a'r ffigur a gyfrifir trwy ddefnyddio'r tariff safonol ym mwyafrif yr 11 achos. Mae'r gwahaniaethau sydd i'w gweld ar lefel achos yn adlewyrchu'r sampl data bach a oedd ar gael i'w

¹⁴ Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru a gynhaliwyd yn 2012

ddadansoddi. Er bod y dadansoddiad yn dangos bod system y tariff yn adennill ychydig yn fwy o gostau'r GIG na'r costau gwirioneddol yn y sampl bach hwn, nid yw'r cyfrifiad adennill costau yn cynnwys unrhyw gostau gofal sylfaenol. Ar sail y llwybrau gofal uchod, byddai cynnwys costau gofal sylfaenol yn cynyddu'r costau gwirioneddol ym mhob achos. Nid yw cyfrifiad y tariff safonol uchod yn cynnwys gosod uchafswm ar ffioedd. Pe defnyddid uchafswm cynllun CRU Ebrill 2010, y cyfanswm i'w adennill fyddai £257,120, cyfartaledd o £23,374 fesul achos, gwahaniaeth o £75 fesul achos, llai na 1% o blaid y tariff safonol. Rhoddir ystyriaeth i uchafswm priodol wrth ddatblygu'r trefniadau ar gyfer tariff safonol.

115. Mae siart 1 isod yn cymharu'r ffigurau ar ffurf graff. Mae hyn yn cymharu'r tariff safonol a'r gost wirioneddol ym mhob un o'r un achos ar ddeg.

Siart 1 – Cymharu costau gwirioneddol a'r tariff safonol

Ffynhonnell: Gwaith ymchwil Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru a gynhaliwyd yn 2012

116. Mae angen bod yn ofalus am y ddau reswm canlynol wrth ystyried y canlyniad hwn a phriodoldeb defnyddio'r tariff safonol.
- Mae'r gymhariaeth yn seiliedig ar 11 achos yn unig. O ystyried y sampl cymharol fach, nid yw'n glir a yw'r canlyniadau hyn yn cynrychioli cost gyfartalog wirioneddol triniaeth.

- b. Hyd yn oed os yw'r sampl yn gywir, gall datblygiadau meddygol arwain at batrymau gwahanol o driniaeth yn y dyfodol a allai danseilio cywirdeb y tariff safonol sy'n seiliedig yn bennaf ar arosiadau cleifion mewnol mewn ysbytai. Er enghraifft, mae'n bosibl y bydd cyfleoedd i roi cyffuriau drud i gleifion mewn lleoliad cleifion allanol neu ofal dydd.
117. Fel sy'n wir am bob polisi a rhaglen newydd a gyflwynir, credir y byddai'n briodol cynnal gwerthusiad cyfnodol o effeithiolrwydd a phriodoldeb y cynllun. Dylai adolygiad o'r fath ystyried pa mor berthnasol a rhesymol yw'r tariff safonol o hyd. Credir y byddai'n briodol cynnal yr adolygiad cyntaf 5 mlynedd ar ôl cyflwyno'r cynllun. Nid yw'r Memorandwm Esboniadol hwn yn cynnwys costau gwerthusiad o'r fath.
118. Ar sail amcangyfrif o 80 achos bob blwyddyn (yn seiliedig ar ddata CRU ar gyfer hawliadau a setliadau mesothelioma yng Nghymru) a'r amcangyfrif uchod o gost triniaeth ar gyfartaledd (£25,361 ar sail y tariff safonol), byddai modd adennill tua £2.03 miliwn gros. Ar hyn o bryd, ceir apeliadau mewn tua 0.1% - 0.2% o achosion sy'n ymwneud â chynllun anafiadau'r CRU. O ganiatáu gwahaniaeth o 1% ar gyfer anghydfodau a materion eraill yn ymwneud â diffyg talu, byddai modd adennill tua £2.01 miliwn net. Mae'r ffigur hwn yn berthnasol i achosion mesothelioma yn unig, a byddai'n cynyddu pe bai achosion o ganser yr ysgyfaint yn cael eu cynnwys hefyd.
119. Er bod adennill costau triniaeth y GIG yn fanteisiol, mae'n gost i'r cyflogwr neu'r cwmni yswiriant sy'n gwneud y taliad digolledu. Felly, effaith net y taliadau i gymdeithas y DU yw sero. Mae'r cyfanswm net sy'n cael ei adennill (£2.01 miliwn) yr un fath ar gyfer opsiynau 2, 3 a 4.
120. Pan fydd cwmni yswiriant yn gwneud taliad, rhagwelir y bydd y gost yn cael ei throsglwyddo i fusnesau ac o bosibl cwsmeriaid ar ffurf premiymau yswiriant uwch. Y dewis arall yw i yswirwyr ysgwyddo costau'r cynllun eu hunain, ond o safbwynt ariannol pur, hwyrach y byddant yn anfodlon/methu cynyddu eu costau a lleihau maint eu helw o bosibl.

Crynodeb o'r tri opsiwn gweinyddol ar gyfer newid

121. Mae tablau 3 i 5 isod yn nodi gwerth presennol net (NPV) pob opsiwn o gymharu â'r opsiwn 'gwneud dim'. Mae gan bob opsiwn werth presennol net negyddol, sy'n dangos bod costau'r ddeddfwriaeth arfaethedig i gymdeithas yn fwy na'r manteision ariannol. Mae'r NPV negyddol yn adlewyrchu costau pontio a chostau gweinyddol y cynllun. Er bod gan bob opsiwn NPV negyddol, mae derbyn egwyddor y 'llygrwr sy'n talu' yn dangos bod gorfodi'r parti atebol i dalu am

gostau trin dioddefwyr mesothelioma yn ganlyniad tecach na gorfodi'r GIG i ysgwyddo'r costau.

122. Mae'r gost i fusnesau (y cyflogwyr neu'r cwmnïau yswiriant atebol) a'r fantais (costau triniaeth sy'n cael eu hadennill) yr un fath ar gyfer y tri opsiwn.

123. Er gwaetha'r costau uwch cychwynnol o ddatblygu'r system, mae costau gweinyddol is yr 'Opsiwn CRU' yn golygu mai'r NPV ar gyfer Opsiwn 2.i yw'r lleiaf negyddol. Felly, Opsiwn 2.i yw'r opsiwn a ffefrir ar gyfer newid sy'n arwain at ganlyniad tecach.

Opsiwn 2.i – CRU yn gweinyddu'r cynllun

£ '000	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Cyfanswm	NPV
Cost Weinyddol							
Costau Pontio							
Datblygu'r System	82.5					82.5	79.7
Hyfforddiant	5.0					5.0	4.8
Costau Rheolaidd							
CRU		7.0	7.0	7.0	7.0	28.0	24.8
BILI		10.0	10.0	10.0	10.0	40.0	35.5
Costau Busnes							
Costau Pontio	10.0					10.0	9.7
Costau Rheolaidd		12.0	12.0	12.0	12.0	48.0	42.6
Cost Taliad y GIG		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Cyfanswm y Gost	97.5	2,037.6	2,037.6	2,037.6	2,037.6	8,247.9	7,325.3
Mantais – Incwm wedi'i adennill		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Mantais Net	-97.5	-29.0	-29.0	-29.0	-29.0	-213.5	-197.1

Nodyn: Mae costau datblygu'r system yn seiliedig ar y rhagdybiaethau a amlinellwyd yn (83) uchod. Byddai'r gost hon yn gostwng yn sylweddol pe bai angen llai o newidiadau i'r system.

Opsiwn 2.ii – Llywodraeth Cymru yn gweinyddu'r cynllun

£ '000	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Cyfanswm	NPV
Cost Weinyddol							
Costau Pontio							
Datblygu'r System	5.0					5.0	4.8
Hyfforddiant	2.5					2.5	2.4
Costau Rheolaidd							
BILI		10.0	10.0	10.0	10.0	40.0	35.5
Llywodraeth Cymru		38.1	38.1	38.1	38.1	152.5	135.3
Costau Busnes							
Costau Pontio	10.0					10.0	9.7
Costau Rheolaidd		12.0	12.0	12.0	12.0	48.0	42.6
Cost Taliad y GIG		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Cyfanswm y Gost	17.5	2,068.7	2,068.7	2,068.7	2,068.7	8,292.3	7,358.5
Mantais – Incwm wedi'i adennill		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Mantais Net	-17.5	-60.1	-60.1	-60.1	-60.1	-258.0	-230.2

Opsiwn 2.iii – Byrddau Iechyd Lleol yn gweinyddu'r cynllun

£ '000	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Cyfanswm	NPV
Cost Weinyddol							
Costau Pontio							
Datblygu'r System	5.0					5.0	4.8
Hyfforddiant	2.5					2.5	2.4
Costau Rheolaidd							
BILL		41.9	41.9	41.9	41.9	167.4	148.5
Costau Busnes							
Costau Pontio	10.0					10.0	9.7
Costau Rheolaidd		12.0	12.0	12.0	12.0	48.0	42.6
Cost Taliad y GIG		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Cyfanswm y Gost	17.5	2,062.4	2,062.4	2,062.4	2,062.4	8,267.3	7,336.2
Mantais – incwm wedi'i adennill		2,008.6	2,008.6	2,008.6	2,008.6	8,034.4	7,128.2
Mantais Net	-17.5	-53.8	-53.8	-53.8	-53.8	-232.9	-208.0

Mae'r ffigurau yn y tablau hyn wedi'u talgrynnu i'r can punt agosaf. Mae'n bosibl na fydd cyfansymiau yn cyfateb oherwydd y talgrynnu.

Mae'r ffigurau yn y tablau hyn yn cwmpasu'r cyfnod 5 mlynedd hyd at y dyddiad arfaethedig cyntaf ar gyfer gwerthuso'r cynllun. Byddai'r costau gweinyddol ar gyfer y cynllun yn parhau y tu hwnt i'r dyddiad hwn cyhyd ag y pery'r cynllun, ond gallent amrywio ar ôl y gwerthuso.

124. Mae incwm sy'n cael ei adennill yn berthnasol i achosion o fesothelioma yn unig. Mae'r incwm hwn yn ymwneud ag incwm a fydd yn cael ei gasglu i'w ailddosbarthu, a bydd yn cael ei gasglu gan sefydliadau sy'n atebol am geisiadau digolledu. Ar ôl cynnwys achosion eraill sy'n ymwneud ag asbestos, bydd y ffigur hwn ar gyfer incwm sy'n cael ei adennill yn codi. Byddai costau prosesu rheolaidd yn codi ychydig hefyd.
125. Bydd angen comisiynu rhagor o waith i astudio llwybrau triniaeth a chostau trin achosion o ganser yr ysgyfaint a'r clefydau eraill sy'n ymwneud ag asbestos. Yn y lle cyntaf, argymhellir y dylid cynnwys achosion o ganser yr ysgyfaint yn y tariff safonol gan y bydd y llwybr clinigol yn debyg i lwybr clinigol achosion mesothelioma fwy na thebyg. O safbwynt achosion asbestosis a thewhau plewrol, mae'n bosibl y bydd angen gwneud rhagor o waith ar y llwybr clinigol a datblygu tariff safonol.

Risgiau a rhagdybiaethau

126. Mae'r gwahaniaeth rhwng NPV Opsiynau 2.i a 2.iii yn gymharol fach (llai na £11,000). Mae'r canlyniad mai Opsiwn 2.i yw'r opsiwn a ffefrir yn arbennig o sensitif i gynnydd yng nghostau datblygu system y CRU neu ostyngiad yng nghostau gweinyddol blynyddol y BILL.
127. Mae'r cyfrifiad o'r costau trin a fydd yn cael eu hadennill yn seiliedig ar nifer o ragdybiaethau, yn enwedig felly nifer yr achosion, y driniaeth a dderbyniwyd a ffi'r tariff. Mae'r tariff hefyd yn cael ei addasu bob blwyddyn i adlewyrchu pwysau chwyddiant, felly bydd yr union swm sy'n cael ei adennill yn wahanol i'r hyn a nodir uchod. Fodd bynnag, mae'n werth nodi y bydd newid unrhyw un o'r

rhagdybiaethau yn cael effaith gyfartal ar bob opsiwn. Felly, nid yw'r opsiwn a ffefrir yn sensitif i newidiadau yn y rhagdybiaethau yn ymwneud â nifer yr achosion a ffioedd y tariff.

128. Fel y nodwyd uchod, dylai cyflogwyr a chwmnïau yswiriant sy'n ymwneud neu a allai ymwneud ag achos o fesothelioma yng Nghymru fod yn gyfarwydd â'r ddeddfwriaeth a'r prosesau perthnasol. Disgwylir y bydd hyn yn arwain at gost gyfreithiol a gweinyddol i'r busnesau. Er nad yw cyfanswm y costau hyn yn hysbys, mae ffigur dangosol o £10,000 wedi'i gynnwys yn yr asesiad. Yn yr un modd, rhagdybir y byddai'r costau rheolaidd ychwanegol ar gyfer busnesau yn gymharol fach, ac mae ffigur bach o £100 fesul achos wedi'i ragdybio ynghyd â chost gyfreithiol ychwanegol o £100 mewn 50% o'r achosion. Mae'r un ffigurau ar gyfer busnesau wedi'u cynnwys ym mhob un o'r tri opsiwn, felly tra byddai newid y rhagdybiaethau hyn yn newid lefel y costau busnes, ni fyddai'n effeithio ar y dewis o'r opsiwn a ffefrir.

Effeithiau Cronnol

129. Ar ôl cydweithio â Chymdeithas Yswirwyr Prydain, cyhoeddodd yr Adran Gwaith a Phensiynau gynllun cefnogi mesothelioma newydd arfaethedig yn ddiweddar (yn amodol ar ddeddfwriaeth sylfaenol) er mwyn cefnogi dioddefwyr mesothelioma ledled y DU sy'n methu hawlio iawndal gan na allant olrhain cyflogwr atebol neu yswiriwr atebolrwydd cyflogwyr. Cynigir y bydd y cynllun yn cael ei ariannu gan y diwydiant yswiriant. Bydd hefyd yn ofynnol i yswirwyr Atebolrwydd Cyflogwyr ymuno â'r '*Employers' Liability Tracing Office*' (ELTO) er mwyn helpu i wella'r broses o olrhain partïon atebol. Wrth helpu i ariannu'r cynllun, bydd y diwydiant yswiriant yn wynebu costau ychwanegol. Mae'n bosibl y bydd cyflwyno'r cynllun ar gyfer achosion lle nad oes modd olrhain unrhyw barti atebol yn cael effaith ar nifer yr hawlwyr mesothelioma yng Nghymru.

8. Aseu'r Gystadleuaeth

130. Defnyddiwyd prawf i hidlo'r gystadleuaeth er mwyn aseu effaith y Bil ar fusnesau, elusennau a/neu'r sector gwirfoddol. Mae'r tabl isod yn crynhoi'r canlyniad -

Y prawf hidlo	
Cwestiwn	Ateb
C1: Yn y farchnad/marchnadoedd a effeithir gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni dros 10% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C2: Yn y farchnad/marchnadoedd a effeithir gan y rheoliad newydd, a oes gan unrhyw gwmni dros 20% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C3: Yn y farchnad/marchnadoedd a effeithir gan y rheoliad newydd, a oes gan y tri chwmni mwyaf gyda'i gilydd o leiaf 50% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C4: A fyddai costau'r rheoliad yn cael effaith fwy sylweddol ar rai busnesau/sefydliadau?	Byddai
C5: A yw'r rheoliad yn debygol o effeithio ar strwythur y farchnad, gan newid nifer neu faint cwmnïau?	Nac ydy
C6: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau sefydlu uwch ar gyfer cyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr nad oes angen i gyflenwyr presennol eu talu?	Na fyddai
C7: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau rheolaidd uwch ar gyfer cyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr nad oes angen i gyflenwyr presennol eu talu?	Na fyddai
C8: A yw newid technolegol yn nodwedd o'r sector?	Nac ydy
C9: A fyddai'r rheoliad yn cyfyngu ar allu cyflenwyr i ddewis pris, ansawdd, ystod neu leoliad eu cynhyrchion?	Na fyddai

131. Dim ond cyflogwyr a chwmnïau yswiriant sy'n atebol am dalu iawndal i ddiodefwyr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos a gaiff eu heffeithio yn uniongyrchol gan y Bil hwn. Ni fydd y Bil hwn yn cael unrhyw effaith uniongyrchol ar y rhan fwyaf o fusnesau yng Nghymru.
132. Nid oes disgwyl i'r ddeddfwriaeth arfaethedig gael unrhyw effaith ar gystadleuaeth na gosod unrhyw gyfyngiadau ar gyflenwyr newydd neu gyflenwyr cyfredol.

9. Adolygu Ar ôl Gweithredu

133. Er yn fater i Lywodraeth Cymru, fel sy'n wir am gyflwyno pob maes polisi a rhaglen newydd, disgwylir y byddai'n briodol cynnal gwerthusiad cyfnodol o effeithiolrwydd a phriodoldeb y cynllun. Credir y byddai'n briodol cynnal yr adolygiad cyntaf 5 mlynedd ar ôl cyflwyno'r cynllun.

Atodiad A – Nodiadau Esboniadol

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn yn berthnasol i'r Bil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru) fel y'i gosodir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar 3 Rhagfyr 2012.
2. Maent wedi'u paratoi er mwyn cynorthwyo darllenydd y Bil a helpu i lywio trafodaeth yn ei gylch. Nid ydynt yn rhan o'r Bil ac nid ydynt wedi'u cymeradwyo gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
3. Mae angen darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Bil. Nid ydynt yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Bil, ac nid dyna eu bwriad. Felly, os yw'n ymddangos nad oes angen unrhyw esboniad neu sylw ar gyfer darpariaeth neu ran o ddarpariaeth, ni cheir esboniad neu sylw o'r fath.

Rhestr o dermau a byrfoddau a ddefnyddir yn y Nodiadau Esboniadol

4. Defnyddir y termau a'r byrfoddau canlynol yn y Nodiadau Esboniadol:

y Bil – Bil Adennill Costau Meddygol ar gyfer Clefydau Asbestos (Cymru)

BILI – Bwrdd/Byrddau Iechyd Lleol

Cyflwyniad

Trosolwg o'r Bil

5. Mae'r Bil yn cynnwys 21 adran ac Atodlen. Fel y'u cyflwynir yn adran 1 o'r Bil (na fwriedir iddi gael unrhyw effaith gyfreithiol), mae'r prif ddarpariaethau –
 - a) yn gosod atebolrwydd ar bersonau y mae taliadau digolledu'n cael eu gwneud ganddynt neu ar eu rhan i ddioddefwyr, neu mewn cysylltiad a dioddefwyr clefydau sy'n ymwneud ag asbestos, i dalu ffioedd mewn cysylltiad a gwasanaethau'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol a ddarperir i'r dioddefwyr o ganlyniad i'r clefydau;
 - b) yn gwneud darpariaeth ar gyfer ardystio swm y ffioedd sydd i'w talu, ar gyfer talu'r ffioedd, ar gyfer adolygiadau ac apelau ac ynghylch gwybodaeth; ac
 - c) yn estyn sicrwydd yswiriant personau sy'n atebol i'w hatebolrwydd am dalu'r ffioedd.

Atebolrwydd am dalu am wasanaethau'r GIG

Adran 2 – Atebolrwydd am dalu ffioedd

6. Mae is-adran (1) yn nodi o dan ba amgylchiadau y gellir adennill costau'r GIG. Pan fo taliad digolledu'n cael ei wneud i ddioddefwr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos, neu mewn cysylltiad â dioddefwr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos, mae'r person y mae'r taliad digolledu'n cael ei wneud ganddo neu ar ei ran yn atebol am dalu i Weinidogion Cymru y ffioedd priodol mewn cysylltiad ag unrhyw wasanaethau perthnasol gan GIG Cymru a ddarperir i'r dioddefwr o ganlyniad i'r clefyd.

Adran 3 – Ystyr y prif dermau

7. Mae'r adran hon yn nodi ystyr y prif dermau a ddefnyddiwyd yn y Bil.
8. Mae is-adran (1) yn diffinio taliad digolledu. Mae'r diffiniad yn un eang ac mae'n cynnwys taliadau a wneir (ar ôl i'r adran ddod i rym) gan neu ar ran y person sydd, neu yr honnir ei fod, yn atebol am y clefyd sy'n ymwneud ag asbestos, megis cyflogwr neu gwmni yswiriant. Yn ogystal â thaliad iawndal terfynol, mae'r diffiniad hefyd yn cynnwys taliad interim neu daliad costau yn unig. Mae is-adran (2) yn nodi bod 'taliad digolledu' yn cynnwys nid yn unig taliad mewn arian, ond hefyd taliad ar ffurf gwerth arian a allai gynnwys addasu cartref person, er enghraifft.
9. O dan is-adran (1), nid yw rhai taliadau, sy'n cael eu disgrifio fel taliadau a eithrir, yn cyfrif fel taliadau digolledu; mae manylion pellach ar gael yn adran 4 (gweler isod).
10. Mae is-adran (3) yn rhestru'r clefydau sy'n cael eu hystyried yn glefydau sy'n ymwneud ag asbestos at ddibenion y Bil. Gall clefydau o'r fath fod wedi'u hachosi neu eu darganfod cyn, ac ar ôl, i adran 3 ddod i rym.
11. Y ffioedd y mae modd eu hadennill (y cyfeirir atynt fel 'ffioedd priodol') yw'r swm/symiau a nodir mewn tystysgrif a ddyroddir i'r person sy'n gwneud y taliad digolledu mewn cysylltiad â'r dioddefwr (is-adran (4)).
12. Mae'r ffioedd y mae modd eu hadennill yn ymwneud â darparu 'gwasanaethau perthnasol GIG Cymru' sydd, fel y nodir yn is-adrannau (5) a (6), yn wasanaethau sy'n cael eu comisiynu, eu darparu, eu sicrhau neu eu cyllido o dan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006. Mae hyn yn cynnwys gwasanaethau a ddarperir gan BILlau, Ymddiriedolaethau'r GIG a Gweinidogion Cymru (os yn berthnasol), gan gynnwys gofal cleifion mewnol a chleifion allanol. Fodd bynnag, nid yw'n cynnwys -

- a) gwasanaethau meddygol sylfaenol (e.e. gofal sy'n cael ei ddarparu gan feddyg teulu), gwasanaethau deintyddol sylfaenol neu wasanaethau offthalmig sylfaenol; a
- b) llety a gwasanaethau i gleifion preifat (gan gynnwys cyfleusterau'r GIG).

Adran 4 – Taliadau a eithrir

- 13. Fel y nodwyd uchod, nid yw rhai taliadau (sy'n cael eu disgrifio fel taliadau a eithrir) yn cael eu cyfrif fel taliadau digolledu at ddibenion y Bil. Mae'r taliadau hyn yn cael eu nodi yn yr Atodlen i'r Bil, a gyflwynir yn yr adran hon, a'u trafod isod ym mharagraff 44.
- 14. O dan is-adran (2), gall Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio'r Atodlen drwy hepgor, addasu neu ychwanegu taliad newydd. Mae rheoliadau sy'n hepgor neu'n addasu taliad yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol yn y Cynulliad; mae rheoliadau sy'n ychwanegu taliadau yn amodol ar y weithdrefn negyddol.

Tystysgrifau am ffioedd

Adran 5 – Ceisiadau am dystysgrifau ac ai

- 15. Mae adran 5 yn ymdrin â cheisiadau am dystysgrifau.
- 16. Mae is-adran (1) yn galluogi person (er enghraifft, cwmni yswiriant) i wneud cais i Weinidogion Cymru am dystysgrif cyn gwneud taliad digolledu i'r dioddefwr. Ar ôl i daliad digolledu gael ei wneud, mae is-adran (2) yn nodi bod yn rhaid i'r digolledwr wneud cais i Weinidogion Cymru am dystysgrif os nad yw wedi derbyn tystysgrif eisoes, neu os yw unrhyw dystysgrif a ddyroddwyd yn flaenorol wedi dod i ben, neu os na wnaed cais am dystysgrif. Mae'n rhaid i unrhyw gais am dystysgrif o dan yr amgylchiadau a bennir yn is-adran (2) gael ei wneud o fewn y cyfnod a nodir yn y rheoliadau.
- 17. Pan fydd Gweinidogion Cymru yn cael cais am dystysgrif, mae'n rhaid iddynt - o dan is-adran (3) - drefnu i'r dystysgrif gael ei dyroddi "cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol". Ni phennir terfyn amser ar gyfer hyn gan y bydd angen casglu gwybodaeth gan Ymddiriedolaethau'r GIG a'r BILlau, sy'n gallu cymryd amser.
- 18. Mae is-adran (4) yn trafod faint o amser y gall tystysgrif aros mewn grym. Gall aros mewn grym hyd at ddyddiad penodedig, a all fod yn briodol mewn achosion sy'n cynnwys triniaeth reolaidd; hyd nes y bydd achlysur penodedig yn digwydd - er enghraifft, y claf yn mynd i'r ysbyty eto; neu am gyfnod amhendiant, a fyddai'n briodol er enghraifft lle'r oedd yna dystysgrif dim ffioedd neu dystysgrif lle'r oedd y swm mwyaf y

gellid ei adennill (h.y. yr uchafswm a bennwyd gan reoliadau a wnaed o dan adran 6(5)(a)) eisoes wedi'i gyrraedd.

19. Os bydd terfyn amser y dystysgrif yn dod i ben, mae is-adran (7) yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi tystysgrif newydd heb i gais newydd gael ei wneud.
20. Mae'n rhaid i bob cais am dystysgrif gael ei wneud yn unol â'r rheoliadau a wnaed gan Weinidogion Cymru o dan is-adran (8). Mae rheoliadau o'r fath yn destun gweithdrefn negyddol y Cynulliad.

Adran 6 – Y wybodaeth a geir mewn tystysgrifau

21. Mae Adran 6 yn trafod y wybodaeth sydd i'w chynnwys yn y tystysgrifau. Mae is-adrannau (1) a (2) yn nodi bod yn rhaid i'r dystysgrif bennu swm y ffioedd priodol ar gyfer gwasanaethau'r GIG, a bod yn rhaid i'r swm fod yn unol â'r hyn a nodir neu a benderfynir gan reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru. Bydd y rheoliadau hyn yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol yn y Cynulliad yn y lle cyntaf, a bydd unrhyw reoliadau dilynol a wneir o dan yr is-adran hon yn cael eu gwneud o dan y weithdrefn negyddol. Yn ôl is-adran (9), gall rheoliadau fod yn berthnasol i unrhyw dystysgrif a ddyroddir ar ôl y dyddiad y mae'r rheoliadau yn dod i rym, ac eithrio tystysgrifau lle y gwnaed y taliad digolledu perthnasol cyn y dyddiad dod i rym.
22. O dan is-adran (3), os yw'r iawndal a dalwyd i ddiodeffwr y clefyd sy'n ymwneud ag asbestos wedi'i leihau er mwyn rhoi cyfrif am esgeuluster cyfrannol, bydd y swm a nodir yn y dystysgrif yn cael ei leihau gan yr un gyfran â'r lleihad yn yr iawndal ac eithrio mewn amgylchiadau rhagnodedig.
23. Os penderfynir nad oes unrhyw ffioedd y GIG yn ddyledus (er enghraifft, oherwydd bod y diodeffwr wedi derbyn gwasanaethau meddygol sylfaenol yn unig sydd wedi'u heithrio o dan y Ddeddf), mae'n rhaid i Weinidog Cymru ddyroddi tystysgrif dim ffioedd sy'n dangos nad oes unrhyw daliadau yn ddyledus (is-adran (4)).
24. Mae is-adran (5) yn nodi materion penodol y gall y rheoliadau fod yn berthnasol iddynt –
 - a) uchafswm rhagnodedig ar gyfer cyfanswm ffioedd y GIG sy'n daladwy o dan dystysgrif (is-adran (5)(a));
 - b) bod gwahanol symiau i'w pennu ar gyfer gwahanol amgylchiadau – er enghraifft, triniaeth cleifion allanol neu gleifion mewnol, neu wasanaethau ambiwlans (is-adran (5)(b));
 - c) darpariaeth ar gyfer achosion pan fydd person yn derbyn triniaeth y GIG mewn mwy nag un man (is-adran (5)(c)), er enghraifft, mewn

ysbytai gwahanol neu ysbytai mewn ardaloedd BILL gwahanol;

- d) darpariaeth ar gyfer dosrannu'r atebolrwydd i dalu costau'r GIG, pan fydd mwy nag un digolledwr yn gwneud y taliad digolledu i'r un dioddefwr neu mewn cysylltiad â'r un dioddefwr (is-adran(5)(d)) (gan gynnwys darpariaeth ar gyfer pennu neu ail-bennu'r swm sy'n ddyledus gan ddigolledwr)
 - e) darpariaeth ar gyfer achosion pan fydd tystysgrif newydd yn cael ei dyroddi neu pan fydd tystysgrif yn cael ei dirymu oherwydd adolygiad neu apêl (is-adran (5)(e)); a
 - f) darpariaeth i Weinidogion Cymru ddyfarnu ar unrhyw fater y mae angen ei ddyfarnu arno o dan y rheoliadau neu o'u herwydd (is-adran (5)(f)).
25. Mae is-adrannau (6) a (7) yn nodi bod rheoliadau sy'n ymwneud â dosrannu neu â thystysgrifau newydd a dyroddwyd neu dystysgrifau a ddirymwyd ar ôl adolygiad neu apêl hefyd yn gallu cynnwys darpariaethau sy'n rhoi credydau am symiau a dalwyd eisoes, talu balansau sy'n ddyledus ac adennill gordaliadau.
26. Mae is-adran (8) yn darparu i reoliadau bennu'r wybodaeth y gall digolledwr, ar ôl derbyn tystysgrif ffioedd, ofyn i Weinidogion Cymru amdani ynglŷn â sut y pennwyd y swm a benderfynwyd.

Talu ffioedd

Adran 8 – Adennill ffioedd

27. Mae'r adran hon yn nodi pwerau Gweinidogion Cymru i adennill ffioedd lle mae taliad digolledu wedi'i wneud ond nad oes unrhyw gais wedi'i wneud am dystysgrif neu nad oes taliad llawn wedi'i wneud mewn cysylltiad â thystysgrif erbyn y dyddiad dyledus perthnasol. Mae is-adran 2 yn galluogi Gweinidogion Cymru i ddyroddi tystysgrif newydd neu gopi o'r dystysgrif, fel sy'n briodol, a gorchymyn i dalu ar unwaith. Mae is-adrannau (3) i (4) yn pennu'r gweithdrefnau i'w defnyddio i orfodi taliad. Mae is-adrannau (5) a (6) yn ei gwneud yn glir mai dogfen yn nodi'r swm dyledus, wedi'i llofnodi gan berson awdurdodedig, yw'r unig dystiolaeth sydd ei hangen bod modd adennill swm.

Adolygiadau ac apeliadau

Adran 9 – Adolygu tystysgrifau

28. Mae adran 9 yn galluogi Gweinidogion Cymru i gynnal adolygiad mewnol o dystysgrifau.

29. Mae'n rhaid i Weinidogion Cymru adolygu tystysgrif a ddyroddwyd os cânt eu hysbysu am ddyfarniad, setliad neu gytundeb esgeuluster cyfrannol maes o law (is-adran (1)). Gall Gweinidogion Cymru adolygu tystysgrif a ddyroddwyd, naill ai ar gais y digolledwr neu o'u pen a'u pastwn eu hunain, a gwneir rheoliadau er mwyn pennu amseriad adolygiadau o'r fath ac o dan ba amgylchiadau neu mewn pa achosion y gellir eu cynnal (is-adran (2)).
30. Ar ôl adolygu tystysgrif, gall Gweinidogion Cymru naill ai gadarnhau neu ddirymu'r dystysgrif, neu ddyroddi tystysgrif newydd sy'n cynnwys unrhyw amrywiadau sy'n briodol yn eu barn hwy.

Adrannau 10 ac 11 – Apeliadau yn erbyn tystysgrifau a phenderfyniadau hawlildio; Apeliadau i dribiwnlys

31. Mae adrannau 10 a 11 yn nodi y bydd Tribiwnlys Haen Gyntaf yn clywed apeliadau yn erbyn tystysgrifau ffioedd a phenderfyniadau hawlildio.
32. Mae is-adran (1) o adran 10 yn nodi ar ba seiliau y gall digolledwr apelio yn erbyn tystysgrif, ac mae is-adran (2) yn nodi nad oes modd i unrhyw apêl gael ei gwneud nes bod yr hawliad y mae'r taliad digolledu yn berthnasol iddo wedi'i benderfynu'n derfynol a'r swm a nodir yn y dystysgrif wedi'i dalu. Fodd bynnag, mae is-adrannau (4) a (5) yn galluogi digolledwyr i wneud cais am hawlildio gofyniad i dalu ymlaen llaw, ac yn galluogi Gweinidogion Cymru i ganiatáu hawlildiad o'r fath dim ond os yw'n ymddangos iddynt y byddai gofyn am daliad yn achosi caledi ariannol eithriadol.
33. Mae'r adran hon hefyd yn nodi y bydd amseroedd, dulliau a gweithdrefnau apelio yn erbyn tystysgrifau a phenderfyniadau hawlildio, a'r drefn i ganiatáu trin apêl yn erbyn tystysgrif fel adolygiad, yn cael eu cynnwys mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (is-adran (7)).
34. Mae Adran 11 yn nodi bod yn rhaid i Weinidogion Cymru atgyfeirio apêl yn erbyn tystysgrif neu benderfyniad hawlildio i'r Tribiwnlys Haen Gyntaf, a rhaid iddynt weithredu yn unol â phenderfyniad y tribiwnlys. Mae is-adrannau (3) a (5) yn pennu'r pŵer sydd gan dribiwnlys yn ymwneud ag apêl yn erbyn tystysgrif ac apêl yn erbyn penderfyniad hawlildio.

Amrywiol

Adran 12 – Darparu gwybodaeth

35. Mae'r system ar gyfer adennill ffioedd y GIG yn dibynnu ar drosglwyddo gwybodaeth gan y partïon gwahanol sy'n ymwneud â'r digwyddiadau, o nodi'r clefyd i dalu iawndal. Mae is-adran (1) yn nodi'r

personau sy'n gorfod darparu gwybodaeth berthnasol i Weinidogion Cymru. Rhagnodir natur y wybodaeth honno a phryd a sut y dylid ei darparu mewn rheoliadau i'w gwneud gan Weinidogion Cymru. Mae is-adran (3) yn ei gwneud yn glir y gall y wybodaeth ofynnol gynnwys gwybodaeth am wasanaethau GIG Cymru a ddarparwyd ar gyfer dioddefwr clefyd sy'n ymwneud ag asbestos i drin y clefyd hwnnw.

Adran 13 – Defnyddio gwybodaeth

36. Mae'r adran hon yn caniatáu defnyddio gwybodaeth a gafwyd at ddibenion y Ddeddf hon at ddibenion Deddf Nawdd Cymdeithasol (Adennill Budd-daliadau) 1997, ac i'r gwrthwyneb. Bydd hyn yn golygu, er enghraifft, bod modd defnyddio un set o wybodaeth mewn achosion sy'n ymwneud ag adennill costau'r GIG ac adennill budd-daliadau.

Adran 14 – Rheoliadau sy'n llywodraethu cyfandaliadau, taliadau cyfnodol ac ati

37. Mae atebolrwydd am dalu ffioedd y GIG yn deillio o unrhyw daliad digolledu, p'un ai a yw'n daliad sengl, yn daliad interim neu'n ail-daliad digolledu neu'n daliad digolledu dilynol. Mae adran 14 yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau mewn perthynas â thrin cyfandaliadau, taliadau cyfnodol, taliadau interim y mae llys yn gorchymyn iddynt gael eu ad-dalu a thaliadau i mewn i lys at ddibenion y Bil.
38. O dan is-adran (2), gall rheoliadau sy'n ymwneud â chyfandaliadau lluosog roi credyd am symiau sydd eisoes wedi cael eu talu neu ddarparu ar gyfer talu unrhyw falansau neu adennill gordaliadau. Er enghraifft, gall rheoliadau ganiatáu lleihau swm ffioedd y GIG sy'n ddyledus mewn perthynas â thaliad diweddarach er mwyn ystyried taliadau cynharach; neu, os yw'r swm terfynol sy'n ddyledus yn llai na thaliad cynharach o ganlyniad i ddyfarniad o esgeuluster cyfrannol, gallant ddarparu ar gyfer ad-dalu'r gordaliad.
39. O dan is-adran (3), gall rheoliadau gael eu gwneud i ymdrin â sefyllfa benodol taliadau i mewn i lys a'r amgylchiadau lle mae modd ystyried taliadau o'r fath - sy'n cael eu gwneud i'r llys yn hytrach nag i'r dioddefwr - fel taliadau digolledu. Mae'n galluogi rheoliadau i addasu'r cynllun fel y mae'n berthnasol i achosion o'r fath - er enghraifft trwy ddarparu bod y cyfnod lle mae'n rhaid i ddigolledwr wneud cais am dystysgrif o dan adran 5 yn dechrau ar y dyddiad pan dderbynnir unrhyw daliad yn hytrach na'r dyddiad pan wneir y taliad neu fod dyddiad derbyn y taliad yn cyfrif fel dyddiad y setliad at ddibenion adran 7.

Adran 15 – Atebolrwydd yswirwyr

40. Yn ôl adran 15, os yw taliad digolledu sy'n cael ei wneud wedi'i gwmpasu, i unrhyw raddau, gan bolisi yswiriant, bydd y polisi hwnnw

hefyd yn cwmpasu unrhyw atebolrwydd am dalu ffioedd perthnasol mewn perthynas ag unrhyw wasanaethau'r GIG a ddarparwyd ar gyfer y dioddefwr o ganlyniad i'r clefyd. Ni all yr atebolrwydd hwn gael ei eithrio na'i gyfyngu. Mae is-adran (4) hefyd yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau a all ragnodi'r amgylchiadau lle mae modd cyfyngu ar faint yr atebolrwydd hwnnw. Mae is-adran (5) yn nodi bod yr adran hon yn berthnasol i bolisiau yswiriant a ddyroddir cyn, ac ar ôl, i'r ddarpariaeth hon ddod i rym.

Adran 16 – Defnyddio symiau a ad-delir

41. Mae Adran 16 yn pennu bod yn rhaid i Weinidogion Cymru, wrth ddyrannu'r ffioedd a ad-delir a dderbynnir o dan y Ddeddf i Gronfa Gyfunol Cymru, roi sylw i ailddyrrannu swm sy'n cyfateb i'r swm a adenillir i'r GIG yng Nghymru at ddibenion trin clefydau sy'n ymwneud ag asbestos, neu wasanaethau sy'n ymwneud a chlefydau o'r fath.

Amrywiol a chyffredinol

Adran 17 – Cymhwyso i'r Goron

42. Mae'r adran hon yn darparu y bydd y cynllun i adennill costau'r GIG yn ymestyn i'r Goron (h.y. y Frenhines ac Adrannau'r Llywodraeth) ac eithrio lle mae'r taliad yn daliad a eithrir fel y nodir yn yr Atodlen i'r Bil.

Adran 18 – Gorchmynion a rheoliadau

43. Mae'r adran hon yn gwneud darpariaeth gyffredinol ynglŷn â phwerau yn y Bil sy'n caniatáu i is-ddeddfwriaeth ar ffurf gorchmynion neu reoliadau gael ei gwneud. Defnyddir offeryn statudol i wneud deddfwriaeth o'r fath. Darpariaeth dechnegol yw is-adran (1) sy'n sicrhau bod y pwerau yn y Bil i wneud is-ddeddfwriaeth o'r fath yn ddigon eang i wneud gwahanol ddarpariaethau at wahanol ddibenion ac i wneud mathau penodol o ddarpariaeth, fel darpariaethau atodol. Mae is-adran (4) yn nodi y bydd y weithdrefn penderfyniad cadarnhaol yn cael ei defnyddio ar gyfer rheoliadau sy'n deillio o adran 4(2) a'r set gyntaf o reoliadau o dan adran 6(2). Mae is-adran (5) yn cymhwyso'r weithdrefn penderfyniad negyddol i'r holl bwerau gwneud rheoliadau eraill.

Adran 19 – Dehongli

44. Mae'r adran hon yn nodi ystyr y termau amrywiol a ddefnyddir yn y Bil.

Atodlen 1 – Taliadau a eithrir

45. Mae'r Atodlen, a gyflwynwyd gan adran 4 y Bil, yn rhestru nifer o daliadau nad ydynt i'w cyfrif fel 'taliadau digolledu' at ddibenion y Bil. Mae'r rhain yn cynnwys -

- a) Taliadau a wnaed o dan Ddeddf Niwmoconiosis ac ati (Digolledu Gweithwyr) 1979;
- b) Rhan 4 o Ddeddf Cynhaliath Plant a Thaliadau Eraill 2008. Cynlluniau'r Llywodraeth yw'r rhain lle mae'r wladwriaeth yn darparu iawndal i ddiodefwyr rhai clefydau sy'n ymwneud ag asbestos, neu eu dibynyddion, mewn amgylchiadau penodol, er enghraifft, os nad yw'r cyflogwr perthnasol yn dal mewn busnes.
- c) Taliadau a wneir i'r diodefwr neu ar ei gyfer o dan adran 130 o Ddeddf Pwerau Llysoedd Troseddol (Dedfrydu) 2000 (gorchmynion iawndal yn erbyn personau sydd wedi eu collfarnu). Os yw llys yn dyfarnu person yn euog o drosedd ac yn gwneud gorchymyn iawndal i'w ddiodefwr, y person a gafwyd yn euog sy'n talu'r iawndal yn hytrach na chyflogwr neu yswiriwr.
- d) Taliadau disgrisiwn a wneir o eiddo a ddelir mewn ymddiriedolaeth lle na fydd y person sy'n gwneud y taliad digolledu i'r diodefwr wedi darparu mwy na 50 y cant o'r cyfalaf a gyfrannwyd i'r ymddiriedolaeth, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- e) Taliadau a wneir gan ymddiriedolaethau wedi'u pennu mewn rheoliadau. Byddai'r pŵer hwn yn cael ei ddefnyddio i bennu ymddiriedolaethau, er enghraifft y rhai a sefydlir i ddarparu iawndal i ddiodefwyr clefydau sy'n ymwneud ag asbestos pan fo cyn-gyflogwyr wedi rhoi'r gorau i fasnachu, a defnyddir gweddill yr asedau i ddarparu taliadau digolledu.
- f) Taliad a wneir i gyflawni contract yswiriant rhwng y diodefwr a'i yswiriwr, lle mae diodefwr yn derbyn unrhyw swm o ganlyniad i drefniant yswiriant preifat, er enghraifft, yswiriant iechyd personol.
- g) Unrhyw daliad i'r graddau ei fod wedi'i wneud o dan Ddeddf Damweiniau Angheuol 1976, neu mewn amgylchiadau pe bai achos cyfreithiol wedi'i gyflwyno, y byddai wedi'i gyflwyno o dan y Ddeddf honno. O dan y Ddeddf honno, gall ystâd yr ymadawedig gyflwyno hawliad am iawndal yn sgil damwain angheuol ar ran ei deulu a'i ddibynyddion ariannol. Gall hawlwy'r penodol dderbyn taliad profedigaeth sefydlog, ac mae hawl gan ddibynyddion sydd wedi diodef yn ariannol yn sgil y farwolaeth ac sy'n rhesymol debygol o ddiodef yn ariannol yn y dyfodol, i geisio iawndal sy'n adlewyrchu colli'r cymorth ariannol hwnnw neu werth gwasanaethau a gollir.

Atodiad B - Ymgylgoreion

Ymwybyddiaeth Asbestos a Chefnogaeth Cymru
Fforwm Grwpiau Cymorth i Ddiodefwyr Asbestos y DU
ASLEF
Cymdeithas Yswirwyr Prydain (ABI)
Cymdeithas Cyfreithwyr Niwed Personol Cymru (APIL)
Sefydliad Prydeinig yr Ysgyfaint (Cymru)
Cymdeithas Feddygol Prydain (Cymru)
Clwb Busnes Caerdydd
Clydeside Action on Asbestos
Cydffederasiwn Diwydiant Prydain
Cydffederasiwn Diwydiant Prydain yng Nghymru
Cydffederasiwn Cynghorau Iechyd Cymuned
Undeb y Frigâd Dân (FBU)
Fforwm Cyfreithwyr Yswiriant
GMB
GMB Rhanbarth y De-orllewin
Sefydliad Cyfarwyddwyr Cymru
Cymdeithas Cyfreithwyr Cymru
Macmillan Cymru
Marie Curie
Mesothelioma UK
NASUWT Cymru
Cydffederasiwn y GIG yng Nghymru
NUT Cymru
Undeb y Gwasanaethau Cyhoeddus a Masnachol Cymru
Undeb Cenedlaethol y Gweithwyr Rheilffordd, Morwrol a Thrafnidiaeth (RMT)
Tenovus
TUC Cymru
Undeb Adeiladu, Crefftau Perthynol a Thechnegwyr (UCATT)
UNSAIN Cymru
Unite Cymru